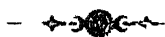

**KA
NIAM - KI - KHASI**

KA NIAM TIP-BLEI-TIP-BRIEU

**KA 'TIEN-HOK 'TIEN-BLEI
DON-SOT, DON-KULAR**

U Sib Charan Roy Jaitdkhar

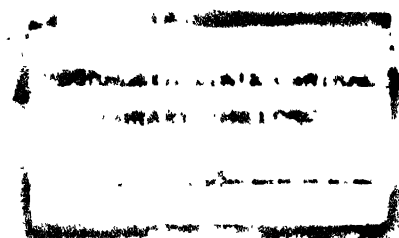

Acc. No. 2616/12

STATE CENTRAL LIBRARY
GOVERNMENT OF MEGHALAYA
S H I L L O N G

1. Books may be retained for a period not exceeding 15 days by members.
2. Books may be renewed on request at the discretion of the Librarian.
3. Dog-earing the pages of a book marking or writing therein with ink or pencil, tearing or taking out its pages or otherwise damaging it, will constitute an injury to a book.
4. *Any such injury to a book is a serious offence. Unless a borrower points out the injury at the time of borrowing the book, he shall be required to replace the book or pay its price.*

Help to keep the book fresh and clean

KA
NIAM-KI-KHASI

KA NIAM TIP-BLEI-TIP-BRIEU

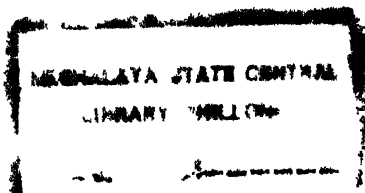
KA 'TIEN HOK 'TIEN-BLEI
DON-SOT DON-KULAR

DA

U SIB CHARAN ROY JAITDKHAR

Ri Khasi Press
Printers and Publishers

Khasi Book Store
Room No. 38
Shillong Super Market
Mawkhar Main Road,
Shillong-1.

1st Impression—1919
Reprint —1959
Reprint —1966
Reprint —1979 — 2000 copies

KA TIEN-RUIDPHANG

KO KUR KO KHA DONHOK,

1. La thoh ia kane ka kot kat kum ki ktienrim bad 'tien tymmen katba lah ban kynmau bad ban shem mynta na ki ktien jong phi ba phi ia kren ia khana bad tymmen bad khynnah.

2. Ban shu pyllait lymbiang ia kane ka kot Niam tip-Blei tip-Brieu donsot donkular ki Khasi, nga sngew sah pap halor lade, namar, ba mynta ki khun Khasi jong ngi kim don jingiahikai jingiapule shuh shaphang ka Hok ka sot ha la ing la ing kumba don ha kibarim.

3. Ha shnong ruh kim don tymmen shuh ki ban sneng-ban-krau shuonng kumba ju don mynno mynno. Ka ialum-ialang ban ia thir la ka dei ka lait ruh ym ju sotan shuh.

4. Mynta kumne pat la wan poi sa da ka pule-kot ia kiba thoh da ki brieu kiba ym tip-sang tip-ma ei ei shuh, kim tiphok tipsot ne tip-Blei hi shuh, ki tip sa tang ka said-nia-pynksan la kaba mut.

5. Ia ka sot te la jan ym don ba kheln shuh hi bad la jan ym don ba sngewthuh eh shuh, tang ba ia ka ym don ba lah pynjot,—kan jop hi.

6. Ki ialeh mun tip, mun-ia-batai, sa tang ia ka tip-hok tip-pap kaba kim tip ia lade hi ruh—ki don kum kaei —bad kiwei pat lei-lei ki don kum kaei, kata te lei-lei kaba sha lyndet ka long brieu la jong hi.

7. Hok,—lada ka iaid ka pyrthei ha kane ka dur kham-slem—ia ka kin sa ia khein sa tang ia kano kano ka kam kaba ym iohkem da ka Ain (kaba ki iathau bor hi) bad ia ka kam kaba ki ia mon ia khusi hi paratrai, lada ka long kaba sang eh ruh. Pap, pat, kin sa ia khein ia ka kam lashai sa tang ia kaba da ioh kem ioh bishar da kata ka ain-thau-bor hi bad ia ka kam kaba ym da ia khusi para-trai lada ka long kaba don sot eh ruh.

8. Sngeu kein : nyngkong eh phin shem ha kane ka kot Niam-ki-Khasi ka jingbatai bad ka jinghikai u longshua shaphang u Blei ba uba long kumno, bad da kumno U la thau bad la buh ne thep mynsiem ha kiei kiei baroh kiba im.

Da kata ka jinghikai ngi ioh ia ka jingtip shaphang U Blei kaba shai, ia kaba ym ju shem bad ym ju don ha kiwei ki niam, bad ka long ruh kaba halor duh ka jing-sngeuthuh shaphang U Blei, ia kaba ka jingstad-pyrkhat (ka Philosophy) jong ka pyrthei sepngi (naduh U Plato) ka la wad khlem lah shem ne lah sngenthuh haduh mynta.

Ia U Blei bad ia ka hok, ong u longshua, phim lah ban shem lut da kano kano ka jinghikai ne jingsneng ne jingthoh, la u la lah sneng katto ruh, u da ong pat hi de ba ngi dei ban ia poramit hi bad U Blei bad la ka bishar-mynsiem haba poi kano kano ka jingmut ne jingkren ne jingkam kaba eh, naba U Blei U don hi ha ngi—bad ngi h₁—hapoh mynsiem.

Kumta u la³sneng u longshua : “Hei phi da ‘mut-hok, mut-blei’ haba leh ia kano-kano.” Bad, ha kata ka rukom u la pyniaid ia la ka ktien baroh haba u hikai ne u sneng-ia ngi: Kumba haba u ong, “Shonghok shongblei,&c. &c.,” um ong satia “Shongnia ne kup khan &c. &c.”

9. Ha ka por mynta lehse kin jinthut ia ka ktien ba ong u tymmen-hok, "Ba ym ju don riewblei ne jingkren blei". Hynrei kane ka long kaba shisha eh, naba ym lah iapyishang ne ia pynsyriem ia U Blei ne ia ka jingleh jong U badno badno ne bad ka jingleh jong uno uno ne, Um ju mih ju pau hi ruh hangno hangno bad mynno-mynno ruh. Kum ia kita ki jingkren phareb ba ong "rieu-blei", ne ba ong "kren U Blei" ne ba ong ba "wan mih U Blei ne mih-blei," la ong da u longshua bad da ki tymmen-hok, "Wat, ju ngeit," bad ki da khang tynggeh naba long pap. Ia ki brieu, ki rieutymmen hi, kiba da bha shisha kiba shu iarap ei ka bor ka buij ia kiwei bad kiba ym ju khmih lynti nong ei ei na kiwei haba ki pynleh ne hikai ei ei ia kiwei, kum ia kita ki shu ong ki "mau blei diengblei." Kata ka mut ba ki long kiba shu iathuh hok, ia snenghok, ia pynkhmih hok ei ha ka shitom khlem khmih bainong kum ki "mau-khan" ne ki "diengkhein".

10 Te namar katei baroh nga sgeu donkam ban da batai ia ki ktien katto katne tylli kiba don ha kane ka kot ia kiba donkam ban da sgeuthuh lashai ynda pule da ki khynnah kiba ym ju ioh sgeu rieu-tymmen shuh ki ban sneng ia ki haphang ka iaid ka ieng hok—donsoŋ donblei.

11. Longshua—Ia kane ka ktien longshua mynta ki la pynmut noh ia kino kino ki brieu kiba don tang ha shuwa ia lade hi. Hynrei kam dei kumta. Phin shem ha kane ka kot ki ktien —1. "Longshua", 2. "Uba rim", 3. "K¹ tymmen", 4. Rieutymmen.

(1) Longshua : Ka mut ia u brieu ne ki brieu kiba la don laduh mundang man brieu mih brieu ha kane ka pyrthei.

(2) Ubarim : Ka mut ia u ne ki brieu kiba mih hadien ki “longshua” bad kiba dang sngewthuh bad dang bat-hok ia ka jinghikai u “longshua”.

(3) Ki tymmen : Ka mut ia ki brieu kiba bud hadien “uba-rim,” bad kiba iathuh ia ki jingbthah “ubarim” shaphang ka Hok ka Sot.

(4) Rieu tymmen pat ka mut ia ki brieu ne u brieu uba kren ia ki jingsneng “ki tymmen” lada dei uba don hi ha kato ka por ba don ma lade hi ruh.

Kumta longshua ka mut ia ki brieu kiba nyngkong eh ha pyrthei.

12. Kat ka jingsngeuthuh kaba shisha, u “longshua” u long u brieu uba la io'i ka sap na U Blei kaba dang sngur bad dangshai shaphang U Blei bad ka Hok ka sot, kata ka sap kaba sngewthuh pura biang shaphang la ka iaid ka ieng hok ha pyrthei, bad, kaba tip pura shaphang kiei kiei kiba donkam ia ka met bad ka mynsiem.

13. Namar kata ki rieu-hyndai ki la long kiba kham stad hok bad kham shai hok ia kiba mynta, ki la long kiba sngewthuh pura biang baroh la ki kamhok-kynti haphang la ka pyrthei sngi.

14. Ngim dei ban rem, ngi dei ban sngewthuh ba U Blei u la thau ia ki brieu hadien eh ynda U la lah khreh ia kiei kiei baroh kiba donkam ia u brieu. Wat tim pap ia lade, na kata, ba long pap.

15. Haba u la lah khreh kum ia ka sngi ia u bnai ban ai jingshai ia ngi u brieu, phi lah ban ngait ba um shym la khreh de ia u brieu ka sap kaba shai ba un nang tip shong ha pyrthei kham halor ban ia ki mrad baroh?

Em ! U la lah khreh shisha ka sap ia ki brieu kiba nongkong eh ha kane ka pyrthei—ka sap kaba kham shai kham sngueuthuh kham shemphang shaphang kiei kiei baroh kiba donkam ia ka met bad ka mynsiem jong ki. Ki la donkam hyndai eh ban shong ha khlaui ha ki sangam sajah bah : na kata ki la ioh ruh ka jingnang kaba kham bare shaphang ki ñuit ki kanbat &c., ban b'am ban tah haba pang. Ki la don kam ban sngueuthuh de ba dei ban ia shongsuk shongsain ha pyrthei, bad na kata ki la ioh ruh ka jingtip-Blei tip-brieu kaba kham bha bad kham shai.

16. Ka sap kaba ha ngi mynta ruh ka long shisha ka juh, hynrei kaba la khleh tngit na ka jingiai-wanmih brieu ha pyrthei ngar shi ngar kat kum la ki kam pap kam hok ba la iadon ha kiwei pat ki junom mynshua.

17. Kumta kein, kiba ñieukor ia kaba rim ka buij ka akor, ka jingtip bad ka jingshai, kin ioh ka jingsngueuthuh kaba kham halor ka ban sahsot bad pynim suk ia ki hangne ha pyrthei hi bad kin ioh-hok de nangne ban lam ia ki sha ing-U-Blei.

18. Naei nga la ioh jingmut ban thoh ia ki kot shaphang ka niam bad shaphang U Blei lehse, don ki brieu ki ban kylli, bad ki ban ong de ba nga la ioh na ki kot ki jong ki Phareng ne ki Dkhar, bad kumta kin ong ba nga la shu thau-stad hi tang ban ioh burom ma lade. Khublei, em, kam dei shisha kumta. Nga la ioh buij, kat ka hok, na ki jinghikai u *longshua* kiba don hapdeng ki khun-Khasi hi mynta—kiba don ha ki ktien ba ki ia kren shynrang bad kynthai mynta hi—tang ba kim sngueuthuh ia ki naba kim ju pyrkhath ia kita ki ktien ba ki mut aiu bad kim ju iapyrshang sngueuthuh shuh ia ki.

(a) Ngan shu ai kawei ka nongmuna napdeng kiba bun, naba kata ka ktien ka long kaba sang ban ai jingmut

ia nga shaphang ka niam bad U Blei. Kata ka ktien ka long kane *Para mynsiem* ba ong ki tymmen—bad mynta hi ruh ki khynnah ki kynnoh hi ia kata ka ktien—haphang ki mrad. Da kaba iai pyrkhut iai pynshong ia kata ka jingong slem slem, nga la sngewthuh ba ka mynsiem dei hi pleng la ka jong kawei pat, kam dei satia ka mynsiem-Blei, bad ba kiei kiei baroh, kiba don jingim,—ki dieng ki siej bad kiwei kiwei baroh—ki dei kiba don la ka mynsiem ba kyrpang tang kat la ka sap pat hi ba u ai U Blei ia ki.

(b) Ia kata ka mynsiem ki la shem mynta hadien, ynda haba nga la lah thoh shaphang kata, da ka jingnang thau kor, ba ki ithuh ba ki dieng &c., ruh ki iakren para ki bad ba ki lynñiar haba leit pynsnieu ia ki.

(k) Sa kane kawei : Nga la sngewthuh ba U Blei pleng uba don ha ngi hi baroh shi pyrthei tang na kane kawei ka jingong jong u longshua, U Blei Na jrong Na Tbian *

(d) Kumta ter ter phin sngewthuh shuh shuh baroh na ki jinghikai u longshua da kaba da pyrkhut biang biang, ynda phi da la pule bha ia kane ka kot Niam-ki-Khasi.

19. Sot —ka mut *jingshisha* ne ia ki *jingshisha* kiba ym lah long da kumwei pat lano lano ruh. Ki Khasi ki pyn-donkam ia kane ka ktien sot kum ka Kyrteŋ (noun), kum ka “jingon,” (verb) bad “jingong khamban” (adverb). Ki leh hi ruh kumta ia ki ktien lajan baroh.

(a) Kumba ong : “Ym ju don sot phi ba un wan long brieu U Blei. Hangne ka ktien Sot ka long noun bad ka mut kumne: “Ba ym dei ka jingshisha ba U Blei Un wan long brieu”.

---

* [Pule ia i “kot tohkit-tir-tir” (1913) de ba phin kham sngewthuh.]

(b) Haba kren “Ym *sot* phi ba un wan long brieu U Blei”, hangne ka ktien *Sot* ka long *verb* bad ka mut kumne : “Ba ym lah long shisha ba un wan long brieu U Blei”.

(k) Haba kren pat—“Ym ju *sot* phi ba un wan long brieu U Blei,” hangne ka ktien *Sot* ka long *adverb* bad ka mut kumne: “Ba ym ju lah long mynno mynno ruh ba un wan long brieu U Blei.”

(d) Kumta, ka ktien *Sot* ka mut ia ka *Jingshisha* kaba la don naduh bymjukut bad ka ban don shaduh bymjukut, bad, na kata, ka bym lah kylla ne pynkylla ne pynduh da kumno kumno ruh bad lano lano ruh. Kaba pyrshah ia kata ka *Sot* ka long baroh kaba *Kai* ne *Lamler*.

(e) Ki tymmen ki pyndonkam ia ka ktien *Sot* haba kren ia kiei kiei kiba ym lah longshisha da kumwei pat lano lano ruh, wat da duh noh ka pyrtnei ruh. Wei ki la kynnoh da ka ktien *Sot* haba kren shaphang kano kano ka jingia-said ne iakren, kata kim ju sngap shuh ba phin ai nia ne iathuh-khana ei-ei ruh halor kata ka ktien *Sot*. Ka *Sot* ka long ka “Jingshisha kaba ki da tip bad da sngauthuh, kaba sakhi hi da lade ia lade” bad ka b'am lah ban ai sakhi da-ei da-ei ruh kum ban ong pynkylla ia ka. Tharai haba ki ong kumne : “Ym *sot* ban don Blei ar ne lai.” “Ym *sot* ban khuid ka pap tat knia” ; “Ym *sot* ban khuid ka pap tat duwai” ; “Ym *sot* ba U Blei un ong kaba lieh ia ka baiong” ; “Ym *sot* ba ka miet (kaba dum) kan long sngi (kaba shai)” ; “Ym *sot* ba ka ding kan long um” ; “Ym *sot* ban per u nar ban ngam u kynphad” ; “Ym *sot* ban bieij U Blei ban stad u brieu” ; Ym *sot* ban neh u mau ha suin” ; “Ym *sot* ban lah thau brieu” ; “Ym *sot* ban lah bahkhala uwei ia ka pap uwei, kata te, ki ong, ka Bishar ruh ka la lap duh noh—Blei brieu ruh ym don shuh” ; “Ym *sot* ban kha kulai ka Hati” ; “Ym *sot* ban

mih ka sngi na sha sepngi"; kum ha kata ka rukom baroh, haba ki la kren ki tymmen, kim ju sngap nia shuh lane phin ai nia ei-ei ruh.

20. **Hok**—Ka mut ia ki *kam hok* baroh kiba bha bad ba pynbha ia kiwei. Ki kam hok ki don bun eh, na kata ki tymmen ki la kren,

“Ban bun kamai ia ka **Hok** ha ka pyrthei.”

Kumba da pynikai noh hangne ban sngenthuh kiba hadion habud :

(a) “Ba sain ia la i kur i kha ka long ka kam kaba *don hok donblei*, bad ma lade ruh *poi-hok poi-Blei*,” ong ki tymmen :—

(1) Uba sain kur sain kha dei u brieu uba sneng uba hikai akor ia la kiba ha ing bad kur bad kha habar ruh. Kane ka kam kaba *donhok donblei* shisha shisha.

(2) Kaba iaid hok iaid beit ia lade ban hikai ia kiba ha ing ne habar ba kin dup bud akor babha ruh, ka long kawei ka kam *sain* kaba *donhok* shikaddei eh; ia lade ruh bha, kiwei ruh ki bha.

(3) Kaba ialap iariu ia kaba bha ne ba iaid sneng ha shnong ha thau ruh ka long ka kam *sain* kaba *donhok donblei*.

(4) Kaba ialum ialang ba ia shong pynshait ia ka iaid ka ieng babha, ba ia hikai ban sngenthuh ia ki jingmut ki 'tien tymmen ruh, ka long ka kam *sain* kaba *donhok* shi kaddei.

(5) Kaba burom ba ieij ia la ki kmie ki kpa, la u ñi u kong, la ki khun ki pyrsa, ki kur ki para, ki kha ki man, bad kaba sumar sukher bsa btiah kyliang ia la ki kmie ki kpa u ñi u kong—haba ki da poi ha kaba kyrduh, —bad^o ba-thang ba-ring ia ki ha ka burom, haba da

lah hi, ka long ka kam *don hok* kaba khrau. Bad, kiwei kiwei shuh, ym don kam da thoh ia kiba ki brieu ki dei ban tip hi.

21. Kumta *donhok* ka mut ia kaba don ka hok ha kito baroh ki kam ba la ñeutang haneng, bad ngi ioh kynsheu ia kita ki hok ha lade—ia kata ka jingioh kynsheu ngi ong *iohhok*.

(b) Nangta pat : *don-blei* ka mut ia kaba ngi pyndon ia lade ha ka jaka U Blei, U bym ju *sot* ban da wan pynshet ja ne leh ei-ei hi da lade na ka bvnta ngi ki brieu. Namarkata haba ngi pynsneng pynkrau lem, ngi pynhikai pynpule lem, ngi *don* ha ka jaka U Blei. Nangta sa ong *donblei*.

(k) Kumta de *poi-hok* ka mut ia kaba leit poi ma lade sha ka **Hok** (kaba don tang ha U Blei hi) bad *poi-Blei* ka mut ba “leit poi sha Ing-U-Blei.”

(d) *Poi-hok* bad *Poiblei* kine ki ktien ki don jingmut pat sa kumwei de kat kum la ka jinghren ba pyndonkam ia ki. Tharai phi ong. “Kane ka kam ka bym rat *poi-hok poi-blei*”—kata ka mut ba ym “rat poi haba mut” lane “ba U Blei um rat pynpoi kumba phi mut ban long ei-ci.”

(e) *Shong-hok shong-blei* ka mut ba “da pynshong ia ka hok” bad “da pynshong ia U Blei” ba ka dei ne em, bad ba U Blei u kohnguh ne em ia kata kaba phin leh.

22. **Ka sang ka ma.**—(a) *Sang* ka mut ia kaba “sah ka ang ka lait ka palat” ha khmat U Blei uba nang tip nang iohi ba ngi leh lada habar ne harieli ; ka theu de ia kiei kiei ki jingleh kiba ym don hukum na khmat ka hok ka sot. Tharai ban jam ia u brieu, wat haba u thiah ruh, ki khein sang; ki da khublei pat haba kum jam ne kum dei ia

u. Ban shoh sat ia ki para mynsiem, ki mrad ruh, ki ong *sang-sot mai-blei* (kata—sah ka ang ha khmat ka jingsbisha; U mai de U Blei).

(b) *Ka ma* ka mut ia kaba tieng *ba ma* ia U Blei ha ban mut ne leh ia kano kano kaba ym don-hok ne dei-hok ban leh, lane ia kano ka kam ka ban pynsnieu ia ki brieu.

(k) *Ka sang ka pap*— ruh kajuh hi, tang ba ka kham dei eh ia kaba leh ia ki parabrieu. Kiba jem ki pap ki khuid da kaba shu ia map mar kylliang ruh.

23. Ka pyni na ki ktien bad ki jingleh ki Khasi ba u *longshua* jong ngi u la long uba da tiphok tipsot shisha shisha ba u da sng euthuh ba U Blei hi u don ha kiei kiei baroh, bad ba ki mynsiem, kiba kyrpang na U Blei de, ki don ha kiei kiei baroh kiba im.

24. Da kaba iai pyrkhath iai puson shaphang U Blei bad iai kynmau ia ki jingong bad jingsneng ki jong kiba rim, ngin nangtip ba ngin num lehsat la ka longrynñieng longrta, yn num nang khein kai ia la ka jingiohwanlongbrieu ha pyrthei, bad ka pyrthei ruh kan long ka skul bad lyngkha ba sng eubha da shisha kaba la ai U Blei ia ngi ban hikai bad ban rep ban ioh kamai ka ban lam ia ngi sha Ing-U-Blei hi.

25. Ngam da iai batai shuh ia ki ktien ha kane ka kot Niam-ki-Khasi, phin kham sng euthuh pynban ma phi ban ia nga hi ynda phi phi minot bad iai pyrkhath shaphang U Blei tad ka Hok. Ngan ong de sa tang ine khyndiat ba yn dup long ki brieu babha bad bahok ban iohleit poi sha Ing U Blei ha kane ka juk, ngi don kam (1) ba yn num pule ne shah pule kynja ia ki kot "Novel" (ki jingthoh iathuhkhana kai shaphang ki kynthei

bad ki shynrang) naba kim pynbha ia ka jinglong than-da-mynsiem u brieu, ki nang kynroi snieu pynban, (2) ban num pule ne shah pule ia ki Baibl, ki Mahabarot, ki Koran yn dang khynnah katba ym pat nang jied ia kaba bha bad ba snieu. Ki don ha ki ki jinghikai ne ki nongmuna riehok kiba snieu shikaddei eh, kiba kham bha ba iap (kat ka jingkhein jong ngi) ia kaba yn long kum ha kato ka rukom kum kiba ki ia pyndei pyllait ia ka hok bad ka sot. Ki jingsneng pat ruh ha kine ki kot niam jong ki ki don teng teng ki tynrai kiba snieu shibun eh-hynrei kim khein sang ban kynnoh ia kita baroh ha la ki blei ne ha ka hok hana ba dei kiba da hukum ne da mynJur hi ki blei jong ki.

Ki kot iathuhkhana kai kum kitei (kiba khleh bad jingiathuhkhana-tymmen-History bad jingphohsnieu) kim ju dei satia ki kot niamhok kot niamblei ne 'tienblei. "Ktien U Blei" lei-lei te ka bym lah long hi.

Ynda la sgeuthuh ia ka jinghikai kiba rim te lah ban pule kai ia kitei ki kot niam ki brieu tang ban tip kai ia ka jinglong ki brieu bad ban nang sumar la ka met. Kham kor ka mynsiem la jong ia ka pyrthei baroh kawei. Kam dei ban pyniap la ka mynsiem da ki jing-thaba ka pyrthei. Kam don jingiadei ei-ei ka Hok bad ka Spah. Ngi wan ban kamai ia ka Hok ka Sot ym ia ka Spah bad ka Mangkarong.

26. Ko kur ko kha baroh shipyrthei, phin sgeubha baroh ban num pynbitngit shuh ia U Blei da ki jing-iapyrshang iaphorshi ia U bad ma lade ne bad kiei kiei ki jong ka bneng ne ka khynde. Ym don Blei ne Um dei hi U Blei ia Uba phin lah ban iapyrshang iaphorshi ma phi bad la ka jinglong la jong :—Phin ong uba ieij

ne u jingieij kum ka kmie ruh ym dei hi; phin ong Uba hok kum ka ding ruh ym dei; phin ong Uba jemnud kum ka um ruh ym dei &c.; phin iapyrshang badno badno ruh ym dei. Na kata u longshua u la jer ia U Blei kum U Trai bad U Kynrad jong kiei kiei baroh ia Uba phim lah ban pyniadei ne iaphorshi badno badno ne da kumno kumno ruh.

(b) Phin sngaubha de ban num pynbittngit ei-ei ia la ka mynsiem da ka mon bad ka jingkuah, naba ka mynsiem kam ju bam ju dih ei-ei. Ka jingbieij ka long ka nongthau pap bad ba pynioh pap lade, naba phi i kuah pynbiangmon bad kuah pynbam jingbam ia ka mynsiem da ki jingkren bieij : Phi ju ong mo ba mon ka mynsiem ban leit sum ha wah bad khuid pap; Phi ju ong mo ba mon ka mynsiem ban leit mane ia uei uei u brieu (ba u ai ieij u blei) ban khuid ka pap; Phi ju ong mo ba kuah ka mynsiem ban bam ia kata kata; Phi ju ong mo ba kuah ka mynsiem ban dih da kata kata. Kata ka mut ba phi pynlong ia ka mynsiem kaba bam ei-ei. Hynrei ym ju sot ba ka mynsiem kan bam ei-ei, ong u tymmen. Da kaba phi pynshong kulai da ka mon halor la, bad pynbam ei-ei ia la ka mynsiem phi pynlong pap ialade da shisha bad, na kata u tymmen u la ong ka "longbieij" ka "longpap": kata ka mut ba dei ka jingbieij jong ngi kaba pynlong pap.

(d) Trei, kam, duk, smat katba lah ban pyndem ia ka mon bad ka jingkuah hapoh ka jingsngauthuh bad ban pynmlen ne pyinklet ia lade ban num mon ne kuah bieij ei-ei : ka jingtrei na kata ka long kawei na ki kam hok, bad ka long kaba pyniohhok ia lade shibun. Naba lait ia lade hi na ki kam byrsieh.

Kumta ngam da iairuid bun shuh ia ka phang kumno ba phin pule ia kane ka kot Niam-ki-Khasi, iai mut-hok bad mu'-Blei bad ruai snguebha kumto kumba la leh ki tymmen, baroh phin poi-hok poi-Blei: Hynrei da kumwei sha Niamra.

Long kiba *tip-brieu* kata *tip-ialade* khamtam ne *tip ia la ka mynsiem* bad ba *tip-Blei* kata ban *tip ia ka Hok ka Sot khamtam*.

Khublei baroh,

SIB CHARAN ROY.

KA JINGKDFU

---

1. **Ka niam Khasi kaba long kumno—** 1

2. **I. Tip-Blei :**   2--5
     Iathuh u *longshua* shaphang U Blei uba
     kum uei; Um ju shong sngi; ka mynsiem
     bad ka mei ki dei la ki jong hi kim dei
     ki blei ; ka mynsiem ha ki mrad ruh ka
     don hi kum ka jong ngi ki brieu.

3. **II. Tip-brieu :**   ...   . 6—7
     Baroh ki brieu ki iamih na la ka jong ka
     jong ka kmie nyngkong; ym don ba poh
     ne ba kor ; tang u kur bad u kha suda
     baroh shi pyrthei.

4. **III. Ka Pyrthei :**   ...   . 8—9
     Ka ing ban kamai ia ka hok ; kh'em hok
     sha "khyndai-pateng niamra".

5. **IV. Ka Poi Ing U-Blei :**   ...   ... 10—19
     Ki jingong jingsneng u *longshua* ; U Blei
     tang Uwei; ka thau-ar; ka shi kyntien; ki
     nong-thau-blei k'in nym poi sha Ing
     U Blei.

6. **V. Ka Shong don-burom sah-burom ha**
     pyrthei :   ...   . 20—32
     U Blei u la thau bun bun kynthai bad
     shynrang naduh ba sdang; khein kur khein
     kha ; jing mana bad jingkyntu bad ki jing-
     sneng ; ki jingleh niam ; ka thepmaubah:
     Ka seng-kur-kha lang.

7. VI. **Ka Jingsneng Uba-rim :** ... 33—39
 Sliang b'an im slem ban ioh kamai ia ka
 hok; buh-thep-mynsiem ha U Blei bad
 duh ka longpap long mrad.

  8. VII **Ka jingsneng-ing ki tymmen :** ... 40— 43
 Ban iasuk iabha shi kur shi kha ban dup
 shem babha lawei.

  9. VIII. **Ka jingsneng. Kha-kurim ki tymmen :** 44—53
 Ki tyngka aiu ki bym bit pynrung-ing; Ka
 laubei bahok bym jysiehthaulang; ki kyn-
 thei-tip-hok-tip-sot, u "san shyieng" u
 bym dei niam, u shu long tang u-mau-pud-
 bri; Ka hok kam ju lip.

  - 10 IX. **Ka-jingsneng-shnong sneng-thau
 ubarim :** ... 54—68
 Kumno ban ia shong ia sah shi kur shi
 kha; iai iasneng ia ki khun jongno jongno
 ruh; iai ialum ialang ban ia sngeuthuh ia
 ka hok; ka jingshemphang tipbriew tip-Blei
 dei ka jingstad ba halor tam eh ia ki jing-
 stad baroh : pynkhuid bad met bad myn-
 siem: ym don ksuid; wat ngeit phuhsnieu;
 ym don rieu-blei ne kren-blei; tang ki rieu-
 hok; ym don lei-rit ne lei-briew; ym bit ai
 pap ha U Blei ia ki jingjia ha pyrthei; ka
 mon haram jat.

  11. X **Ki Jinghikai ki tymmen :** ... 69—72
 Ban ithuh ia U Blei ha kiei kiei baroh ba
 leh ; kylla jingmut bran bran na kaba
 snieu : shitylli tang ha uwei U Blei, ialok
 tang bad ka hok, bat tang ia ka sot.

  12. XI. **Ki Rukom Duwai ki tymmen :** ... 73—76

  - 13 XII. **Ka jingrwai ki Tymmen hapoh ka
 Niam tip-Blei tip-briew ki Khasi** ... 77—78
-

KA
NIAM-KI-KHASI

—o-o-o—

KA NIAM TIP-BLEI-TIP-BRIEU

—o-o-o—

1. Ka Niam jong ki Khasi ka don ar bynta.

(a) Shi bynta ka long ba ka hikai ban tip ia
la U Blei U Trai Kynrad ban dup ioh leit poi sha
“Ing U Blei.”

(b) Sa shi bynta pat ka long ba ka hikai ia
ki brieu ban tip ia la u para bynrieu ban dup
long ka shong don-burom sah-burom ha pyrthei.

2. Namarkata ka niam ki Khasi dei ka Niam
tip-Blei-tip-brieu.

3. Ki ba ym tip-Blei tip-brieu, kat ka niam; ka
ong de, kin leit poi sha ki niamra shaduh “Khyn-
dai-pateng niamra,” kat kum la ka pap ka sang
ba ki leh ha la ka pyrthei-sngi.

—o-o-o—

I. TIP-BLEI

1. U long-shua u la lah buh kyrteng bad la hikai la batai ia la U Blei naduh kulong kumah ba u long—

U **Blei Najrong natbian** (kata — Uba dap-lut ka bneng ka khyndeu.)

U **Blei U Trai Kynrad** (kata — U long trai bad long kynrad ma U marwei hi ia ka lor-bneng bad ka poh-khyndeu-baroh. Uba la don kulong shua ia kiei kiei baroh ba ngi iohi.)

U **Blei U Nongbuh Nongthau** (kata—U thau ma U ia ki met jong kiei kiei baroh, na ki kynja met ba la don lupa, bad, U buh mynsiem ma U hapoh kiei kiei baroh kiba don jingim da ki kynja mynsiem ba la don lupa.)

U **Blei U Nongsei ia ka rynieng ka rta** (kata-dei U Blei hi uba da don bad da trei hapoh ki met jong kiei kiei ban sei ka rynñieng katno bad ba yn neh ka rta katno.)

U **Blei u Nongsam-bynta-Nongbuh-bynta** (kata —dei U Blei hi uba sam uba bynta ia kiei kiei baroh ban long ban man ha la ka jait ka jait ne ban mih ha la i kur. Bad ma U -hi

uba buh bynta la ka sap ka sap ban long ban man kumno ban duhnong iohnong kumno. Kam dei satia ba u la thau tang iwei iwei i jait ne i kur brieu, ne mrad, ne dieng ne siej ne ei ci baroh—hynrei u da la thau bun bun.)

U Blei Shihajarnguh (kata—U Blei uba Uwei ba kohnguh ba tip lem u hajar baroh shi pyrthei, ym dei satia u `lei shimet ne shi ing ne shi kur ne shishnong.)

2. Namarkata ia U Blei ki Khasi ki khot ki pyrta ki duwai—

· **Ko Blei Najrong Natbian, ko Trai, ko Kynrad, ko Nongthau, ko Nongbuh, ko Nongsei rynñieng Nongsei-rta, ko Nongsam-bynta Nongbuh-bynta, ko Blei shi-hajar-nguh.**

3. Une U Blei U dei tang Uwei hi, ym don blei tam shuh sa uwei u-ar nalar U marwei, tang Ma u Uwei naduh jrong naduh tbian—dap da U suda bad bneng bad khynde—bad long Trai bad long Kynrad tang ma U ia Baroh la kulong kulong.

4. Kum u Nongthau u Nongsei ia ka rynñieng ka rta (kata—Uba mang ia ka rynñieng bad ka rta ba kan san, kan neh tang katto) jong ki jingthau baroh, U long uba trei khlem thait hapoh

met bad habar ki jingthau—um ju shong thait kawei ka khyllip-mat ruh-em naduh ba U sdang thau bneng thau khynde.

5. Kum u Nongbuh ia ki mynsiem ha man la i-ei i-ei iba-im—lada ha brieu ne ha mrad, khñiang ksiah ne dieng sieij, ne haei haei kat iba don jing-im—um ju don jing-sangeh tang shi thoh ruh em, u trei man la ka khyllip-mat naduh ba sdang man pyrthei.

6. Kum u Nongsam-bynta ia ki mynsiem baroh ban man ban kha ne mih ha ki kpoh jong ki brieu ne ki mrad ne ki dieng ki siej ne ei ei baroh, u shu trei shu bishar khlem thait ne khlem shong thait tang shi thoh ruh-em haduh mynta kumne.

7. Kum u Nongbuh-bynta ia ka im ka sah, ka ioh ka duh, jong ki jingthau baroh kat kum la ka sap ba u la ai, U, Blei U Trai Kynrad u bishar dem diap ia ki kam jong ngi ha kane ka met hi ba un ai-nong ne pynduh-nong kumno shuh shuh ia ngi hangne hi ha pyrthei ne lawei.

8. Namar ba U Blei u long uba dap lut shisha ka Jrong ka Tbian, u don hapoh bad habar jong ki met jong ngi ruh, na kata ngi ki Khasi ngi ju duwai ia U Blei ha la poh mynsiem ruh, wat ha la ba iaid ba ieng, bad na kane ka dau ngi tip ba U Blei u don hi hapoh jong ngi bad ba ngi hi ngi don ha U.

9. Na ka bynta ba u longshua u sngëuthuh shai ba U Blei u da la buh mynsiem shisha da la kawei pat ka jait mynsiem ha ki kynja baim baroh, na kata, u la hikai ia ngi ban ong ba ki mrad hi ruh ki dei “ki Para mynsiem.” (Kata ka mut ba ka mynsiem brieu bad ka mynsiem mrad dei ki juh, pher tang ha la ka sap ka sap bad ka dur ba u la ai u Blei).

II. TIP BRIEU

1. Ia uno uno uba don mynsiem bad don dur brieu ki Khasi ki ong “parabynrieu”.

2. Kat kum ka niam-ki-Khasi bad ka jingtip ba thikna jong u longshua, U Blei u da la thau hyndai bun bun ki kynthei bad ki shynrang ha pyrthi jaka jaka. Na kata, ki Khasi ki la khein sang ban ia-shongkha shi para ne shi kur.

3. Ki Khasi ki khein kur na ka liang ka kynthei bad ia ki kur kiba la jngui ne la bun pateng katno katno ruh kat kiba dang dei ba la iamih na kawei ka kiau tymmeneh ia kaba ki ju jer kyrteng ka laubei, ki khein snam-kur ne kur hi.

4. Lait na la ki kur ne snam-kur, u parabrieu baroh dei u “kha u man”, ia uba ki bit ban ia poi kha poi man biang biang kat kum ka niam-khein-kha.

5. Ha khmat ka niam-ki-Khasi—ka niam tip-Blei-tip-brieu—u para bynrieu shi snieh ka pyrthi dei tang u “kur” bad u, “kha” ; ym don bapoh ne bakor, baroh ryngkat, ha khmat ka niam bad U Blei

6. Ka burom ia la ki kñi (ki kynja suitnia), ka burom ia la ka kmie (ki kynja laubei), ka burom

ia la ki pakha (ki kynja thaulang), ka long kaba
ryngkat. Na kata, ka niam ki Khasi ka hukum
ban iaiej ia burom para bynrieu baroh.

III. KA PYRTHEI

1. Ki Khasi ki ju rwai bad ki da khein hi ruh ia ka pyrtnei ba ka long tang ka ing-shong-basa ne ka ing-shong-bynda ne ka pyrtnei shiphang-sngi ne ka pyrtnei-shong-basa. Na kata ki kham im-sngi ne peit-ngor ia ka “Ing-u-Blei” ia kaba ki khein kum la ka ing-shong-neh shong-suk lawei ynda la leit na kane.

2. Ki Khasi ki ju ong bad ju rwai ba ym lah leit kit ei ei na kane ka pyrtnei wat tang la uwei u 'ñiuh-khlieh ruh; ki ong de ba ym lah leit rah wat tang uwei u sai jymphong ruh. Na kata ka bynta ki sneng ki kyntu ba ha pyrtnei donkam ban ka-mai tang ia ka hok leh tang ka sot ka ban leit lam ia ki sha Ing-U-Blei, ka ing leit-shong suk mynsiem.

3 Ka niam-ki-Khasi ka ñieu ia ka pyrtnei ba ka dei khnang eh ka ing ne jaka kamai ia ka hok, naba ki khein sep-ei ha-pyrtnei-sngi ia kiba iap khynrau ne ia kiba iap khlem da la leh kam hok kam bha ban sah-pyrto sah sot ha khmat u brieu U Blei.

4. Kumta ki tymmen Khasi ki iai duwai bad iai kuah tang ban im slem ha pyrtnei ban dup ioh kynsheu bun kamai ia ka hok;

5. Lada ki kren ki khana, ki leh ki kam ei-ei ruh, ki im jingmut kmang ban leh ia kaba hok ba sot, kaba yn nym khate ne pyntute ia ka rta, bad kaba yn pynneh ia ka katba la mang U Trai Kynrad.

6. Ki Khasi kim khuslai ia ka ba ym ioh lum spah ha pyrthel wei la biang ka ing ka sem ka shong ka sah; ki kham khuslai ia ka iaid ka ieng hok bad ia ki kam babha basot ban sah burom la ka ing ka sem, bad ba na lade ruh yn dup ioh leit khuid sha Ing U Blei.

7. Kat kiba ym don hok don sot na kane ka pyrthel ne kiba leh runar, kam runar, ka niam-ki-Khasi ka ong kin leit poi sha ki ñiamra pateng la pateng kat kum la ka kyrdan jingleh-pap leh-biej haduh khyndai pateng ñiamra. Ia ka jaka kaba kut khait ka ban leit ioh saja ne leit poi u rieu-bun-pap ne rieu-khrau-pap ne rieu-mrad ka niam-ki-Khasi ka kyrteng khyndai-pateng-niamra”.

IV. KA POI ING U BLEI NE POI BLEI

1. Ia ka Ing-U-Blei ka Niam-ki-Khasi ka thuh khana ne kren shai ba tang da la ki kam Poi-blei-hok ne kam sah-sot te kata yn ioh.

2. Ym lah ioh ia ka "Ing-U-Blei" da ka jing-kñia ne da ka jingbahkhala mano mano ne uei uei ia ka pap ka sang jong uno uno uwei pat, ong ka niam-ki-Khasi.

3. Sang, jot, nangsnieu lade, ka ong, ban pyn-bam spah ne nguh pap da ka jing-kñia ia u Blei na ka bynta la ka pap ne jong kiwei, u kñi u kpa ne mano mano ruh ym ju don u ban lah bah-khala ia ka pap sang jong la ki khun ki pyrsa ne jongno jongno na khmat U Blei.

4. Kumta ka niam-ki-Khasi ka kdeu beit ia u brieu tang ban tip-Blei-tip-hok-tip-sot ban dup ioh leit poi beit poi suk sha Ing-U-Blei. Da kumwei kum-ar la phngar, la poi khlau, ym poi Ing-U-Blei ne poi blei shuh.

5 Ki jingong bad jingsneng hapoh ka Niam-ki-Khasi ba la buh la hikai u long-shua haphang kane ka kam "Poiblei" ki long kumne :

6. Nguh dem, duwai ha la U Trai-Kynrad myn-miet mynstep na ka bynta kiei kiei baroh ba u

la ai la leh ia phi, naba baroh kaei kaei kaba leh
U Blei ka long kaba bha suda, bad ka ban bha ma
phi.

7. Pyrkhath, pusion, sngcuthuh ba U Blei u don
hi hapoh lade bad ba ma phi phi don ha U ban
shai la ka long-brieu ban phet ka bieij ka long pap.

8. Duwai kyrpad na U ba un ai ka bor ka myn-
siem, ka buij ka akor, un kdeu ka lad ka lynti,
ban duh ka bieij ka dum, ban nang ka iaid ka
ieng ba bha ba hok, ban khlain bad met bad myn-
siem. Tang U Blei hi uba lah ri-im ri-koit, uba
lah ai jingshai, uba lah lam lynti.

9. Tieng ia U Blei ha kaei kaei baroh ba phi
mut phi khan, phi kren phi khana, phi kam phi
duk, phi iaid phi ieng, ioh dei ka ban ioh pap ei
na khmat jong U. Pyrkhath man la ka khen ba "U
Blei un ong kumno" ha ban leit leh leit kren kum
ia kata kata. Wei ia kaba hok, kaba dei, kaba
mynjur U Blei, leh, wat ju tieng ia u brieu ne ia u
ei ioh sah pap ei ha la ka long-rynñieng.

10. Da mut-hok, mut-Blei, ha kiei kiei baroh ba
phi trei, phi kam phi duk, ne ha kaba phi pyntrei,
pynkam pynduk ia kiwei. Ka ba ym shonghok,
shongblei wat ju leh, ba ym ju poi-Blei.

11. Kynmau dngong tang ia la uwei U Blei uba shisha uba ai ryngkat kaba shit ba shai, ka Iyer u slap, ka um ka ding.

12. Wat ju bakla na uwei U Blei uba thau ba buh.

Tad bakla na la U Trai Kynrad la pungba, ym ju poi-blei shuh.

13. Ka thau dur, thau jait U Blei kaba sang,
Ia U ym ju don ba iohi ne iohsngau naduh
ba sdang.

14. Um don dur don jait, um ju kylla-dur ne
kha jait,
Horkit ym ju poi-blei ban leh-blei ia uba
don ne kha don jait.

15. U Blei um ju mih ju pau
Lada ha shnong ne ha khlau :

16. Um ju don jingtymmen ne jingkhynrau
Um ju don ka bam blang ne bam khau,
Na kata ia U Blei ym ju bit ai spah dkau,
Ai bam ei-ei ruh ym bit da ki jingthau.

17. U Blei, tang ma U hi, uba lah ba iai tam.
Snoh, shaniah, hun tang ha u ban iohei ka
aram.

18. Wat ju ia mane blei para nongshahthau,
Namar ba long ka pap ka sang bakhrau.

Ba long ei da ka lyndet, ba syrdep ia ka
 Hok ka Sot kaba kawei,
 Ba leit tep ia ka jinglong Sot U Blei uba
 Uwei.

19. Ka pynieng blei ha ing ne ha khlau,
 Dei ka duh ei dusa kaba ym sohkhau:
 Shem lanot shem shitom pynban barit ba-
 khrau,
 Ba long da ka kam lyndet ia la u Nong-
 thau.
20. Duwai, nguh miet sngi tang la uwei u
 Nongsei bynrieu,
 Ban shai ban phuh kumba buh la ka long
 bynrieu :
 Ka ngeit-biej ka noh-biej kan nym don
 shuh da kata,
 Kan duh ruh ka bieij ka longpap na la ka
 long rynñieng long rta.
21. Leh ruh tang ki kam ki ban sah sot sah
 pyrto,
 Ha khmat u brieu U Blei haduh lano lano.
22. Wat kmen ia ka kñia ia pein pap ne ioh
 map pap ei,
 Ba nang sah lamler haba tam ha khmat U
 Blei.

Thngad thngau, meitang meitait, kylla-jing-mut ha lade sia,
 U Blei ruh uba don ha lade un rap bor ban khuid pap da shisha.

23. Kynmau ba phi mut, phin leh phin kam tang ka hok,
 Phin kren phin khana ruh tang ia kaba shisha ba hok.

24. Wat ju mut, ju kren, ju kam ne ju leh ia ka lamler.
 Ka ban sniu tam nalar ka pap leh lamler ym ju don na ki para shong pher.

25. Wat ju kuah ioh ha lade ia kaei kaei ka jong kiwei.
 Ba mih hajar ki long pap thau pap tang na kane kawei.

26. Hun katba ioh katba ai U Blei,
 Ban duh ka rakot ka lanot ka bym ju poi-blei.

27. Kynmau ia kine baroh ki jingmana jinghikai ki ban ioh hok ioh Blei:
 Wat ju thau-ar ne thau-jait ci ci,
 Ia kur ia kha ne ia brieu ia Blei,
 Bym bit, ba mih ei da ka longjot long pei:

(a) Mane tang ia uwei U Blei Marwei.
 Ieij burom ia ka jaid bynrieu kawei,
 Tieng tang ia la U Blei uwei,

Ieij ruh tang ia la ka mynsiem kawei,
 Doh-snam, spahpheu ki ban sah ei,
 Hok-sot te kiban kynting syrngieu sha U
 Blei.

(b) Wat tuh : wat shohnoh : wat shoh tuh ne
 leh kyllep :

Wat lamler : wat leh klop : wat leh siar :
 wat klim wat 'tep :

Wat ju bishni; wat pihuin; wat bamtuh ;
 wat rhah satia:

Wat ju wad kajia, hynrei kiar na ka kajia :

(k) Wat ia shun; ia ieij ia burom shi kur shi
 kha :

Burom ia ki kmie ki kpa, u ñi u kong mei-
 kha pakha :

Haba bakla ia kine, ka rem thaulang iaubei
 bijar saidnia ruh ka ban ei.

(d) Wat ju isih ibein ia u para-bynrieu baroh
 naei naei,

Ia ieij ia burom baroh shi pyrtnei kat kum
 la kaba dei,

(e) Wat ju shah shiliang ia ka nia hok, wat
 kwah ruh ba yn shah shiliang kiwei ia
 la ka met.

Wat ju leh pynhiar kput iano iano ruh putet.

Pynjem la ka mynsiem; wat ju buh shun;
 wat khong-khong ba ingkhong ei la ka met.

28. Long uba iaid beit uba iaid pyrshah ;

Da ka lyndet ne leh lyndet ym ju bit lah;

29. Wat ju khwan lade; wat ju mut sniu iano-
iano khlem da tip shynna :
Long uba sngur jingmut, ba khuid jingmut
sada,
30. Kum ki rieu-tip-brieu-tip-Blei,
Bat la ka hok ka sot ban poi-blei lawei.
31. Long kiba smat ki bam jaituh ki bam alhia;
wat jaipdeh;
Bam la ka um syep: bam la ka kamai hok:
ka bam-ei wat treh.
32. Wat ju pynshah ram! wat ju brai ia khalai,
ban ioh leit khuid lawei.
Wat ju buaid tang lang: wat ju thok ju shu-
kor, ba ym shonghok shongblei.
33. Wat leh sat pynlehnohthan la ka long ryn-
ñieng long rta,
Da ka dihseh bamseh ne da ki kam auria.
Ne da kino kino ki kam pynjot lade :
Naba ym ju poihok poiblei lawei ne mynta
hangne.
34. Long kiba sngeusynei lem, sngesubha lem,
sngesusih lem para-bynrieu; wat ju buhnud-buh-
tien; haba ia lait ia let bad no bad no ia map ia
khublei ia nguh mar kyliang. U Blei ruh U bym
ju shah shiliang U sng euthuh da kata, dam ka
ang, U ruh u pdiang.

35. Ia ki mrad ruh, ki para mynsiem wat ju leh sangsotmaiblei.

36. Wat ju pynshad-thma pynshad-ktien ia ka ing ka sem, ia ka kur ka jait, ne ia u khieu-shet khieutiu jongno jongno, ioh ioh-pap halor lade, bam ju poi-hok-poi-blei.

37. Haba don jingiakajia mano mano, lada hapdeng la i kur i jait ñiuma, lada hapdeng i kha man ñiuma, ia-ieng da ka ia pynjem pynsuk; wat ju rung ha ka kam pynshoi pynshad ne kynroi thma, ba mai pap u Blei.

38. Wat ju leh bein, wat ju shoh bein ia la ka kha ka man kum u bym don kur don jaid la ka jong. Ka raibi, ka nongkyliliang kaba ym ju lah wei ne lah khyndat.

39. Ia kaba phim sngaubha sngau dei ban leh kiwei ia lade ne ia la i kur i jait, kum ia kata wat ju leh iano iano ruh, kata te ia lade ruh phin suk phin palei la ka mynsiem.

40. Wat ju rkhe-bein iano iano ruh, ba ka kyr-tohlyndet sha lade; lada ia uba duk ñiuma, lada ia uba bieij uba duna kano kano ka dkhot met, lada ia uba snieu ne ia uba shem shitom kumno kumno, ym ju bit rkhe bein.

41. Wat ia uba iatheu pyrshah ialade ruh, haba u la kyllon, u la shem shitom ym ju bit kyrkoh ne pynhiar kput shuh.

42. Wat ju kwah ban shem ba snieu mano mano ruh. Ia kaba snieu, kaba ym dei dur, lada ia ka bam ka dih fiiuma, lada ia ka kam auria auman fiiuma, lada ia ka kam ia khalai bilai fiiuma, lada ia kano kano kaba ym shonghok, kaba phi leh ne kumleh ia lade, wat ju kwah ne iawer ne ju ialam ia kiwei ba kin ialeh lang kumjuh ne kin iasnieu lang kum phi : kum kane ka kam kaba ioh pap arshah—ba leit ia pynshoi lang bad ia kiwei —ym ju poi-blei.

43. Wat ju ia shah kur ne ia shah kha ia ka nia, ba sah lamler ei ha khmat U Blei: Said theu, kren khana ia ka ban sah sot, sah hok, sah pyrto ha khmat U Blei U brieu te haoid.

44. Tam tang ka hok-ka sot ha kane ka pyr-thei;

Ka spah ka pheu yn lah leit kit shaei!

Tang ka te ka ban leit ryngkat sha Ing U Blei.

45. Ki bym tip ia uwei U Blei Bashisha kin nym poi sha Ing-U Blei.

Kiba thau blei kin poi sha la ki blei thau-hi tep-dpei ba iap-ei,

46. Kiba thau blei ki la lah thau jait ia brieu ia blei.

Wat ki da iaid hok eh ruh, kam don sot ei-ei.

Ka hok shiliang khmat jong ki bapli kam lah pynpoi Ing-U-Blei.

47. U Blei uwei uba shisha.

Ki nong-thau-blei ki la pra noh ia kata ka jingshisha.

Ki la thau-ar ia ka hok ka shi kyntien;

Kin poi ruh sha ramia din shi din.

48. Ki bat ia ka meng ka sarong nang thau blei,

Ki pyndei pynlait, pynkren pynsngap,

Katba mon synei ia la ki blei kawei pa kawei,

Kam don shuh ka shi kyntien, pynshong ka pynap.

49. Jyllei ei sa da ka mangkarong ka kynsha arsap,

Kaba nangthlieu ban ngop rynñieng ha ka pap.

✓. KA SHONG DON BUROM SAH BUROM HA PYRTHEI.

1. U Blei u la thau bun bun ki kynthei bad ki shynrang ha pyrthei jaka jaka naduh myndang long ka pyrthei, kat kum ka Niam-ki-Khasi.

2. Ban long ka shong don-burom sah-burom ha pyrthei para bynrieu ka Niam-ki-Khasi ka kdeu beit tang da ka jingtip khein-kur khein-kha, ban ia ieij ia burom ryngkat kawei baroh shi pyrthei kum shi-kur-shi-para shi-kha-shi-man.

3. Ki jingkhein hapoh ka Niam khein-kur khein-kha :

(a) Ia kino kino baroh kiba dang iamih iajei na kawei ka knie ka kiau nyngkong eh—ka Iau-bei—ka kiau kaba bei ia ka long jait—ki khein “Kur”.

(b) Ia kino kino baroh kiba ym shym ia mih ne iajei na kawei ka “Iaubei” ki khein “ki kha ki man”.

(k) Ia u tnga ka Iau-bei, u kpa nyngkong eh ha la i kur, ki khein u “Thaulang” (kata—u kthau ba ia dei lang baroh shi kur).

(d) Ia u kñi nyngkong eh, u khun ka taubei ki khein u “saidnia” (uba sain da ka nia ia la i kur i jait).

(e) Ia ka para u kpa ki khein ka Syngken kha ne ka ñia-kha.

(g) Ia la kmie ne ka kiau u kpa ki khein “mei kha” ne “kiau kha”.

(ng) Ia ki pyrsa u kpa ki khein “bakha-trai”.

(h) Ia ki hynmen ne para shynrang jong u kpa ki khein u “Pasan” ne “Panah”.

(i) Ia ki khun u kpa ne kpanah kpasan sha kiwei pat ki kur ki khein “shi parakha”.

(j) Lait na la ki “bakha-trai” bad “kiba shi para kha-trai” ia kiwei pat ki kynja bakha ki khein “kynsi”.

(l) Ia kiba ym pat ia don ka iapoi-kha poi-man ne ym pat don ka iasoh da ka jong u sohpet u ksai kata ki shu khein “Kynsi” na phang.

4. Jingmana bad jingkyntu hapoh kane ka niam :—

(a) Kaba sang eh ban ia poi kha shi kur—ki khein “shongsang” ia kata—haduh ba kim ia bit

ia shong lang ne ia thep mau lang kawei ne ia bit
ia ioh ia-ai-pateng ei-ei shuh bad kiba shongsang.

(b) Kaba sang ban ia poi-kha shi para-kha-trai
haduh lai pateng.

(k) Ia la ki bakha-trai sha ka liang u kpa ha-
duh lai pateng ym bit leit kha na ka liang ki
khunkha ba long “khang pyrshah.”

(d) Ia kiba dei syngken baroh ym bit ia poikha.

(e) Ia kiba dei syngkenkha, meikha Iaukha-trai
ka leit-kha kaba sang.

(g) Haba leit-kha leit-man, ia poi-kha poi-man
ia leit para ba iadei “Kynsi”, kata te ia don bu-
rom bad ia sah-burom haduh ka “pynkham pyn-
soh”, ka “phur ka siang”, ka “rong ka tau,” ka
“pha ka lieng”.

5. Jingsneng hapoh ka niam :—

(a) Wat ju ia shong kai kren biria bad la ki kur
kynthei ne bad la ki synkenkha, kmiekha trai ne
bad ki kynja kmie ia kiba ym don niam ban ia
poikha poiman.

(b) Haba ia shem ha lynti syngkieng ne hangno
hangno bad ki brieu ki bym ia ithuh, shua ban
ia kren ei-ei da ia kylli shua “Phi i jait aiu?” : lada
ia dei kur ia khot katba iadei kur; lada ym ia dei

kur da kylli shuh shuh bad ong “Bad ngi ki jait kita kita la ju don ka ia poikha poiman ne em bad ki jait jong phi?” Lada la-ju don jingiadei eiei ne ym pat ju don sa ia khot katba ia dei dur, bad sa ia kren sngaubha katba dei ban kren.

(k) Wat ju leit ia poikha ruma khlem da tip lem kiba ha ing bym ju don-burom.

(d) Ia kiba dang khynnah kiba ym pat long kynthei shynrang ym ju bit pyniapoī kha.

6. Jinglehniam :—

(a) Haba ia poi kha da ia suit-ia-shor da ba pynsngau pynsngap ia U Blei, U Trai Nongbuh bynrieu bad da ba pynsakhi lem ia ki kha ki man. (Leh da u skau ne butor, ym dei da u klong.) Haba ia kren kñi ki da ong, “Kane ka pyrsa ngi kaba ym pat tip-brieu tip-blei ia snengi ia pyni wat ia phoi ia pyrsad de.”

(b) Haba la ioh khun de ki da jer kyrteng ban tip khot kyrteng ki kmie ki kpa bad ki da kyrpad de ia U Blei ban im tymmen im san. Ia u shynrang ki da kynnoh ba “un da sain un da tiah la ka ing ka sem, la i kur i kha”. Ia ka kynthei ki kynnoh ba “kan da kynthup kynbiang la ka ing ka sem, kan da iar kan da pait da ba biang.

(k) Haba iap brieu ha la ing ki ai krad-lynti lum ban ong “khie-loit biang” ne khublei khad-

duh. Kim ju kren ne duwai ei-ei ia U Blei ne iano iano ha kaba ai “krad-lynti”. Ki leh “krad-lynti”, khnang ban lait lynti ka pynkham pynsoh, ka ai ja-miet-ja-step ia u nongiap, bad da u krad-lynti hi ki noh dkhot ia u nongiap ha ing bad leit-pha ha ka maushyieng jong u ne jong-lang.

(d) Kim ju khmih, ne khein ia ka snieu ka bha jong u “krad-lynti” naba dei u bymdei jingñia ci-ei na uba kin khmih lynti ban iohnong ne duh-nong ci-ei, u dei tang u sakhi ia la ka jinglehieij leh-burom ki kur ne ki kha-ki-man ia la u kur ne u kha.

(e) Ka jingtim kñia ia u “krad lynti” ka long tang kumne :— “Hu-u-hu-u”— “Sngeu ho (u ne ki nongiap) kumba phi laduh la dam la ka rynñieng ka rta, nga ieng sa da ka jong u krad-lynti ba phin leit poi beit ha khmat ka kmie ka kiau, u ñi u kong, mo.” Ki shu khyrwait ne shu lympat de ia u syiar, kim ju da ot satia, ki khlau ia u dohnud bad u rwieng, ki sa thang bad sa nohdhot : ia ka lbong pat ba la thang na sha kadiang ki buh ban pha ha Maushyieng.

(g) Hangto ki shim sa u 'niang pynkham ne 'iar pynkham, katba lah bor, kiba na ing, bad ki shu kren de—“Hei une u 'niang ne 'iar pynkham ia phi ba long ka khreh ka taiar ia ka thang ka ring”, ki

ki dung ne ot ia u sniang ne u syiar bad ki sa nohdkhot kumba ju leh bad ju don ha la ing.

(ng) Hangto de ha ka sngi rah-thang ki shim sa ka pynkham pynsoh na ki kpa kha, na ki khunkha bad ka rong ka tau na ki lok ki jor, ki ithuh-ithau ne ki ieij ki thoin, katba snguebha ban wan ai.

(h) Tyngka pynkham ha ka met iap ne ban leit-rah lynti u nongiap ruh ki ju leh na kiba na ing bad ki khunkha de.

(i) Haba nohdkhot ne suit ia ka rong ka tau ki leh lai *noh*—shisien noh ia u nongiap, ar, ia ki kur ki jait baroh, lai, ia u kha u man baroh ba un ia bam ia dih lang kawei baroh.

(j) (Kane ka leh-niam-thang-iap ka long baroh ia ka ieij ka burom parabrieu bad ki kynnoh haba tim kñia ia u krad-lynti ruh tang ban leit poi ha khmat “ka kmie ka kiau”, u “ñi u kong”. Kim ong satia ban leit poi sha “Ing-U-Blei”; naba kam iadei ei-ei kane ka jingleh jingkñia kumne bad ka hok ne ka pap u brieu bad kam iadei ei-ei de bad U Blei)

(l) (Ka kam leit thep maubah ruh ia kiba da don maubah ne mauniam ne ia kiba da buh maubah ne ia kiba mon thau maubah, ka long tang ka *jingleh-kam* ban ioh leh nam leh rong ia la ki-

ba ha la ing (kmie, kiau ne kñi) bad ban ia-ithuh kha ithuh man don-burom sah-burom da ka jing-iaphur ia-siang ar-liang kha-ar liang-man). Ym don krad-lynti hi shuh ha kane ka thep-maubah sa tang u “ñiang kyntieu ing” bad ka “masi-plie-mau”. U “Krad-lynti” ki shu leh sa tang ia kiba ki shu khot shu pain kum ia ki 'lor ki hap bad ia kino ma kiba duh ka dieng-thang dien-ring ia kiba kin leit rah lang sha ka mau-bah. Ia une u krad-lynti kim “leit pha” shuh hi ha u maubah.

(m) Haba ki tim kñia ia u “niang-kyntiu-ing” bad ia ka “masi-plie-mau” ki shu ong tang kum-ne :—“Hei une ne kane mynta ban leit lam ia phi baroh ha ka ryngkat” (kata ka mut ban leit buh lang ia ka shyieng haba don rynkat bad ka jong ka iaubei long-jait la jong. Ka iam ka ud kam leit dur shuh ha kane ka por sa tang ka shad ka kmen bæ la ioh pynleit ha ryngkat ia la ka kmie ka kiau da kaba don-burom.

(n) Haba “leh-kam” kumne ia la kiba ha ing ki ju pun pynbha ia ki lynti shnong, ki ring mau-shong-thait bad seng pukri ne nan ban pynsah-nam sahrong ia la kiba ha ing bad ban ioh pyn-donkam de ki shnong ki thau ia kita kiei kiei ki jingleh nam leh rong.

(o) Kumba kam shym don ei-ei ka jingkhmih lynti ban roi spah ne roi brieu na kane ka jingleh-

kam, ki kpa-kha ne ki khun-kha kiba wan “phur” ksing ne phur masi &c., ruh ki wan tang ia ka burom la ki khun-kha ne kpa-kha ban ia sah burom pateng la pateng.

7. Ha kane ka Maubab* ne kano kano ka mau kynsheushyieng kaba ia thep lang baroh shi kur ne shi kpoh, ia kiba “shong-sang”, ia kiba “pyn-iaplade”, ia kiba “pyniapkur” ha kpoh ne ha ryngkeu, ia ki khun kiba “kha-kap” kynthei-shynrang kim ju ia thep lang, ne kim ju thang ju ring ki kur, pynleh da u kha u man.

8. Ia ka spah ka pheu jong kiba la ia sang ha-duh bym iabit leit thep shyieng lang shuh, ki kur kim ju leit shim ne leit iaknieh.

9. Ka Ing-ki-Khasi ha pyrthei ka long kum kawei ka ing-mane ne Ing-kyntang, kaba ym bit pynrung thala ia ka met iap kiwei ne ia ka spah kiwei, ka bym da dei-lynti ne dei-hok ban wan ioh.

10. Kaba thau ing-seng ban pynieng blei ne buh phan-shikur ne buh kyrpad-phan ia la ka kmie ka kiau (ka Iaubei) ne ia la u kfi (u saidnia) ne ia la u kthau (u thaulang) ka long kaba snieu, ba ka long lyndet noh ia U Blei U Trai Nongthau Nongbuh. Ki brieu hi ki la ju ioh shitom bad jingklusai na kum kane ka jingthau-ing seng shi-

---

*Ka jingbatai bniah haba kut ka Chapter.

kur ne shi kpoh. La ju mih na kane ka kam leh mynthau ing-seng, ka jingiakren siar bad jingialeh siar bad ka jingiakrenkhyñiat lait kaba ym pyn-donburom ne pynsahburom shikur shikha.

11. Ka “ingseng shikur” ka dei ka maubah ha kaba ia theplang ia ki shyieng; bad ka jingleit thep maubah ka dei ban long na la ing la ing wei la ia pait-ing-ia-iar-ing hi.

12. Ka Seng-kur-seng-kha balang ban ia sneng ia krau ryngkat u kur u kha te kaba don rukom bad ki ju leh naduh byndai hynthai lada tang shi-kur shi kur lane lang bad kur bad kha baroh. Ha kane ki ju iathuhkhana ju ialap iariu ia ka rim bad ki ju ia sneng ia maham shaphang ka ia id ka ieng bahok basot bad babha ban sah burom don burom i kur i kha, ka shnong ka thau, bad ban ioh hok ialade na khmat U Blei u brieu.

13. Ia kaba bha ba hok, ia sneng ia krau lem, iathuh iahikai ialap iariu lem ia ki lok ki jor baroh, wat ju kun tang ha la lade ong ki tymmen, namar ba ioh hok kaba bun na khmat U Blei; ia kaba snieu te kun halade, wat ju khlei pynieutung ba pynsnieu ia kiwei de ba ioh pap ei la ka met ba nang tim ka pyrthei.

14. Ieij, wat ju leh ju kren khlem burom ia la ki khun ki pyrsa, ki kynthai ki khyannah baroh, bu-

rom ia la u tymmen u san, u maublei diengblei, u shongryngkat sahryngkat u kha u man ban bha ban don burom kylliang ia lade hi ruh.

***Haba Leit Thep Maubah**

(1) Haba leit thep maubah (Mauniam) ki brieu ki dei ban sumar ban nym kynnoh “kpoh” ei-ei, naba ym dei ka “Mau” shi kpoh ne shi ing. Bad, lehse, na kum kata ka kpoh ne ka ing ba leitthep-Mau lah ba’n don kiba la “shong-sang” ne “kyl-laniam”. — (i) kum kito ki *nong kylla-niam* kiba la leit rung lade bad la iap artad ha ka sang naba ki la leit smai lamler ba ki la iamih brieu hana baroh shi snieh ka pyrthei tang na kawei ka Kmie bad uwei u Kpa, khlem kur khlem kha! (ii) ne, lah ban don kum kito kiba la lad kur-noh ne la lau-kur noh da kum kano kano ka jingsmai ne jingkren, ia kiba ym bit leit thep ne leit lam shyieng lang shuh sha Maubah. Namar kata dei ba yn shu kynnoh tang ia ki “ngut-brieu” jong ki nong-iap ne shu ong “Hei phi baroh kine.”

(2) Haba noh “dkhot” ne tim kñia “pynkham” ne haba “Pha ba lieng” wat ju kynnoh ne ong “Kumba ym don ka sang ka kyndiah,” shu kynnoh beit “Phi ki kur baroh,” “Phi ki kah baroh,” naba phim tip ne lah tip khein shuh hapdong u kur bun kur lang uba la lah ia iar-ing pait-ing kylleng ka Ri Khasi Ri Dkhar, tip uno u jait lane uno u kpoh u la lah ia syrtap i kha i man da kumno.

(3) Kaba ia khein haba ki iapynpoikha pynpoi-man ka long tang katba dang tip dang sngethuh na la i kur ne i kpoh ne i iar-ing ban beit ha ka ia “pynkham pynsoh”, ia “phur ia siang”. Haba la ia pynbakla jingkhein katba dang tip ne dang ia leit mau na kajuh ka kpoh ne ka ing la dei noh ban ia dam ka “phur” ka “siang” bad sa ban hap ia leit maubah na la ka jong ka jong ka ing.

(4) Tharai pat don kiba la leit shong shnong noh shaba la jngai lynti eh ne shapoh Dkhar ne sha shiliang duriau yn leh kumno? Kum ha kata ki dei ban shu thau maushyieng kawei ha la ba shong bad pynlang kawei: haba leit thep shyieng hangta ruh wat ju kynnoh kpoh ne ing ei-ei satia. Haba don kiba kwah ialeh nam lehrong kum kiba ju don maubah ki lah b'an thau da kawei pat ka mau bad kyrteng ia kata ka mau (kaba kin leit pynjaka shyieng biang na katei ka “mau pheu”) ha ryngkat ka kmie ka kiau, u ñi u kong, kiba la don mynshuwa ha kata kata ka jaka: wat ju leit kyrteng kiau thymmai da la ka jong kaba ha ka mau thymmai, kaba long kumba lau-kur noh ne thau-ar.

(5) Haba leh ia kane ka thau Maubah ne pyn-ieng Mau thymmai ym ju bit satia ba ynda iathubkhana ia U Blei ne da pan na U ban leh kumta

kumta, ne ba ynda kylla dkhot kumno kumno. Kiba ym pat ju don “dkhot”, ki dei ban shu buh hi katba ki sngau mon, ym dei satia ban da pan na U Blei ne da pynkohnguh ia U, naba Um don jingiadei ei-ei bad kane ka jingleh niam jöng phi hapteng para brieu. Hynrei pat, haba phi la leh shisien kumto kata phi la kular hi kumta kumta shisien, ym ju bit kylla shuh la ka jutang ne la u dkhot.

(6) Nalor kane shuh, kam ju bit satia ban da buh “phan” ne buh blei long-ing ne long-kur ha ing kum ban da shna ingseng, naba ym don hukum na ka niam ban leh kumta, bad ba ka ingseng shi kur ka ju don hi tang ha ka mau ha kaba phi leit pynjaka lang ia ki shyieng ki kur baroh. Ka niam-tip-Blei ka dei tang kato ka mane ka duwai miet-sngi ia U Blei ha ka dur kum kato ba la kyrteng u longshua ia U Trai Kynrad, bad ka jingkn̄ia (ne jinglehniam) ha U Blei ka dei tang ki kam hok kam sot. Da kane ka jingkn̄ia ba leh hok leh sot phin roi ha ka met bad ka mynsiem, kan duh ruh ka pap ka bieij, da ka jingtip-Blei ba sot bad phin leit poi beit sha “Ing-U-Blei”. Ka niam-tip-brieu pat ka long de tang kumto ba phin shu ialeh hi tang da kaba iakhusi iaraji sngaubha para brieu ha ka burom kaba biang bad leh niam de da kiei kiei ki kynja jingbam kum ka dak ba phi ia ieij ia burom para ba don met ne para

brieu, naba ka doh ka hun da ki kynja doh. Wat ju da pan na U Blei ne pyntip ia U ne ia-thuh khana ha U ba phin leh ne phin nymleh ei-ei kum kata kata para brieu. U Blei um don bynta ei-ei ha ka jinglehniam jong ngi para brieu.

(7) Haba phim ia sngesubit ban ia leit thepmau lang shi kur, leit na la ka ing ka ing; haba phim sngesubha ne sngesubit shim phur ne pynkham, ne, phim sngesubha ne sngesubit leit pynkham ne leit phur, kynmaw wat ju da iaphoi ne ia shim tien-hok ne tienblei ei ei shi kur ne shi kha bym don niam, shu ia sngap shu ia ieh de ka shu bha ei baroh arliang.

(8) Kynmau kein ia kane kawei ba kumba phim ju da pan hukum na U Blei ne phim ju da iathuh khana ha U ha ka por ban leit thang ia u brieu uba iap, kumjuh hi ruh *phim dei* ban da ktah ei ei ne ai jingknia ei ei ia U Blei kum ban da iathuh-khana ia U ha ka por leit thepshyieng ha maubah, Shu leit bein knmto kumba la ju leh la hyndai, bad ki tymmen ruh ki la ju ong hi ba *tang* san tylli ki pylleng hyndai ki la lah thaw mauniam.

(9) Ki kam beh tympem, ki leh lyngka pungrei, ki leh khaurawai kiba ym don niam ne donkam ei ei, wat leh.

**VI. KA JINGSNENG-KYNTU UBARIM
HAPOH KA NIAM TIP-BLEI
TIP-BRIEU KI KHASI.**

1. Ko kur ko kha, ko para bynrieu !
To long ki rieu tip-Blei tip-brieu,
Wat pynlehnoh la ka long bynrieu,
2. Kynmau la ka longrta longbrieu,
Iaid ieng tip-Blei tip-brieu,
Kumba la sher u longshua naduh ba man-
bynrieu,
Ban sah-sot sah-burom ha khmat U Blei u
brieu :
3. Haba leh ba kam ia kano kano,
Biang biang da mut-hok mut-Blei ;
Wat ju leh ju kam lano lano,
Ia ka bym shong-hok shong-Blei:
4. Trei, kam, duk habar ne ha dpei,
Tang kaba don-hok don-sot ei,
5. Kren khana ruh da kaba dei,
Pyniaid ka 'tien-hok 'tien-Blei,
Bret de ia ka ba ym shong-hok shong-blei:
6. Kata te ka longrta long-brieu ha pyrthei :
Kan nym sep-ei kan poi-hok poi-Blei :

7. Ka wan-mih-brieu man-brieu ha pyrtnei,
Kam long kaba kai ba duh ei :
Khnanng ia wan ia ka ban treï,
Ban biang ban bit kaba lawei:
8. Ym don jaka nawei nawei lait na pyrtnei,
Ka bei-ka-thait dei nangne ia kaba shawei:
9. Ki lad ki lynti ki don ar na pyrtnei,
Kawei ban leit-poi sha ing-U-Blei,
Kawei ban leit-poi sha ñiamra,
Ia kine ar ym lah pynbakla:
10. Ka hok ka sot kaba lam sha ing-U-Blei la-
wei,
Ka pap ka lamler kaba lam sha ñiamra,
synei.
11. Ka longrynñieng longrta dei ka bei ka thait
na U Blei,
Ba U da janai U da khreh lupa bad ka sap
kawei :
12. Ieij ia la ka longrynñieng longrta kaba long
shisha,
Kumba leh ki tymmen, wat ju pynsyrwa ha
ka thala,
13. Ka pap ka lamler kaba khate bad ba pyn-
tute ia ka rta:
Ka hok ka sot kaba pynsoi pynneh ia ka
longrta :

14. Ka pyrtnei dei ka jaka ban kamai ia ka hok:
Da sliang ban neh ka rta ban ioh kamai
bun ka hok :
15. Wat ju pankwah ne leh ei-ei ka ban jot noh
ka rta,
Wat ju khuslai, wat khein jinjar ruh ia ka
pyrtnei.
La duk la shitom ruh bit tang ba neh ka
rta,
Ban ioh kamai ia ka hok nangne sha Ing-U-
Blei.
16. Kiba pynjot la ka rta ha ka pap ka lamler.
Kiba lehthan leh sang-sot la ka rynfieng ka
rta ha pyrtnei,
Kiba leh sangsot, khein duh la ka pyrtnei
sngi,
Ki bym laid tip-brieu tip-Blei kumba la buh
la sher hi,
Da la u longshua naduh ba long ba man,
Ki leit poi sha khyndai-pateng-niamra bran
shi bran.
17. Kynmau kein kynrad jong nga la ka pyrtnei
sngi,
Wat ju klet, ju lyndet ia uwei U Blei hi,
U Nongsambynta Nongbuhbynta baroh shi
pyrtnei tylli.

18. Duwai nguh miet step ia U, U Blei shi hajar
 Nguh,
 U Trai U Kynrad, U Nongthau Nongsei
 bad Nongbuh,
 Ba Un ai ka bor ka mynsiem, ka buij ka
 akor,
 Ban im ban koit ban shai ka jingmut jing-
 khan,
 Ban iar ka shembuij shemphang ryngkat
 bad ka bor,
 Ba Un kdeu lad Un kdeu lynti ban lait na ka
 nongpadan,
 Ban duh diengkhong ka longpap ka bieij,
 Ka nongpadan lynti kum ka ñiangrieij.
19. Don tang Uwei U Blei U Nongthau, ym
 don ar lai, lai sau,
 Ym ju sot ba Un don kur don kha, wan
 mih wan pau,
 Tang U Blei hi marwei Uba lah ba iai,
 Tang ha U phi dei ban dem sngi synia.
20. Tang na U phin ioh ka jingshai mynsiem ba
 shisha,
 Tang da U kan duh ka bieij ka long-pap ka
 tharia.
21. Shaniah tylli thepmynsiem balut ha U, wat
 phai dien,

Ban ioh ka thiah suk ka met bad ka suk-
mynsiem,
Naduh nangne haduh lawei pyllun khlem
liem.

22. Tang peit mat sha U kin duh ki tyndep ki
maia,
Tang thiah peit sha U kin duh ki thau buij
ramia,
23. Tang imsngi sha U kin duh ki maian saian,
Kiba bamkrang ia ka mynsiem pyniapieng
raian.
24. Tang imjingmut sha U kin duh ki ngeit-
bieij,
Kiba bam ksain ia ka mynsiem bad pyn-
long noh-bieij,
Kiba syrdoth syrphong ia ka mynsiem bad
ka pyntriem pynsmiej.
25. Tang peitngor sha U kin duh ki thau bereie
phohsnieu,
Kiba khang-khyrdep ia ka sot, ki pynksoh
da ia ka syrngieu.
26. Tang buh mynsiem ha la U Kynrad,
Kan duh jin duh ka longmrاد,
Kan mih sa ka tip-brieu tip-Blei
Ka ban lam lynti sha la Ing-U-Blei;

27. Pule, kein, ia U ha la ka mynsiem dem
diap,
Ha la ba-shong ba-sah ba-iaid ba-ieng suba,
Ban sng euthuh ban pei phang la ka im ka
iap,
Ban duh ka tieng ka smied bieij na la ka
rynñieng longrta.
28. Nalor jong U uwei ym don blei don dkhen,
Sa ka jingbrieu thau kai suda tad myllen.
29. Tad bakla na la Uwei U Blei ba hok ba sot,
Sa ban poi-ei sep-ei jah-ei sha ki thauar
thau jot,
Ki ban pynmih sa ka iajot iapra,
Ka ban lam sha khyndai-pateng ñiamra.
30. Ki kam-hok kam-sot ki long ki jingleh
niam donblei.
Dei ki nguh ki dem ba burom ba purom ia
U Blei,
Tang da ki, kynrad, yn poi beit sha Ing-U-
Blei,
Yn ioh ruh ka suk hangne shaduh lawei.
31. Ka buh jingkñia jingduwai kynrei ban roi
ne ioh hok ei na U Blei,
Kan long ka kam leh jingbrieu leh syrngieu
synei kaba tang pynthynrei.

32. Ka pynkham ka pynsoh, on rong on tau shi
kur shi kha,
Ki long ki kam jingkaia lehniam ia burom-
brieu ki babha,
Khnan tang ban shai ka ithuh kur ithuh
kha haba shyana,
Kum ki brieu donniam donrukum para
bynrieu ba ia bha :
33. Ka buh jingmut thala ha kita kum ban roi-
spah ne roi brieu,
Ka long kamkai kam thamula noh shisha
tang pynpher syrngieu.

Iaid lymphuin la ka niam tip-Blei tip-brieu
suba phar,
Ban tyngshain la ka long-byndrome don sot
don kular.

**VII. KA JINGSNENG-ING KI TYMMEN
HAPOH KA NIAM-TIP-BLEI
TIP-BRIEU KI KHASI.**

Ko khun ko pyrsa,

1. Long kiba tipsngi ; long kiba ngeitsneng.
Wat ju tam sneng; wat ju pynlah da la ka mon
haramjad:

2. To long kiba bha mynsiem, sbun mynsiem.
Wat ju ia scinud; wat ju ia dukhi shi ing shi sem.
Wat ju ia bynnud. Ia ai lem, ia bam lem.

3. Wat ju iaisih wat ju ia khynning iano iano,
Poi ka pang ka jhia ka ioh shitom jongno jongno,
iarap, iatur, ia sumar lem, wat ju bret ho.

4. Wat ju ia bynnud ka kti ka kjat ban iarap ka
ka bor ka sor: Ia pynbha, pynsyrddep lem ia kaei
kaei kaba don kam.

5. Wat ju snieu dohnud ba kylla adkhu adnud,
kylla daitkot daitnud, kylla kuhiu satruid.

6. Wat ju ia bishni bishnot, wat ju ia pihuin
shi-ing shi-sem, ka tam ka duna shano shano ma-
lu mala ruh kam ju pher : haba don burom ma-
no mano ruh shu ia don burom lang: haba jah
burom mano mano shu ia jah lang: Ka iaknieh

ka iaknan shiing, ka pynthuhkhana la ka ing, ka long ka bym shonghok shongblei.

7. Haba ia bha shi-ing, ieij hi U Blei, U shu pyndap pynbiang hi da kumno kumno ruh, ym ju lamler: Nangbha nangbit haba tam wei iabha hi:

8. Wat ju rhah, ju rhing ia ka ioh ka duh, ka don ka kot kiwei, kiba ha ing ne habar:

9. To long bha-jingmut, khuid-jingmut: Wat ju mut snieu iano ruh: Wat long arsap arphong ha ing ne habar: Wat ju iabuhnud buhtien shi-ing shi-sem ne shikha shiman: ia lait ia let, ia tam ia palat mano mano ruh ia klet, wat ju ia buhdau buhdien:

10. Wat ju da buh jingmut snieu: ym iai lah dei mano mano ruh ha ka pyrtnei: Haba ym pyn-tngit la ka jingmut, ka khuid ka sting, bha ialade ruh —kiwei ruh ki bha ia phi—iabha lang:

11. Wei shong sngur la ka jingmut, ym ju don jingbabe; ym ju poi dukha:

12. Wat ju ia khong-khong, wat ju ia dom; wat ju pyndap mynsiem; pynjynsur la ka mynsiem wat ju ia tim; wat ju ia thad rong, wat ju ia rah-rong, la ka ing ka sem ne la ki kha ki man:

13. Haba ialet ialait, wat ju ia wad daw wad dong; shu ia sneng ia pyni, ia map ia nguh ia khublei mar kylliang, ba yn ieij U Blei yn kyrkhu hi, wei iabha shiing shisem shikha shiman.

14. Wat ju ia peit shin eh, wat ju ia peit mat-dong shi-ing shi-sem, ia trei ia ktah thanda mynsiem, hun katba ioh ba ai U Blei; u pyndap hi wei khrau la ka minot ador.

15. Ka pap ap-ja kyntien, ka pap bamram, ka pap shong-sngi thiahsngi, kaba pynjah burom la ka long rynñieng:

Pynsmat pynsting la ka met, bam la ka umsyep, bam la ka kamai; wat ju khmih ia ka ban da ioh-thup, shu trei kat kaba nang lap ban lait bam-shah bam-ram:

16. Kaba khyndiat ruh wei la ka um-syep te ka long ksiar: Kaba bun katno katno ruh wei ka jong kiwei ba ki ai-ei ne rap-ei kam ju long ei-ei, ka pynshong shuti pynban ia la ka longrynñieng, ba bam ia ka bor kiwei.

17. Ka bam bor ei kaba pynsah pap halor lade: Ka ban lah ne ban ioh pyndep nong-kylliang te, ne, ia kaba phi mut shisha ban pyndep kylliang pat, te, kata la phi pyn-bynrap bor da kiwei ruh kam sah pap ha lade.

18. Ym ju donhok donsot ban bam duh nong-tymmen nongsan, ne ban byndi nong-tymmen nongsan ha ing ki kha ki kurim ioh pap ei da kata kum ki nongdie nongrim-ka-kmie. Ym ju ioh hok na khmat U Blei ne u brieu.

19. Wat ju klet ia U Blei, thum ia U ha la ka mynsiem dem diap. Kyndong la ka hok: Duwai Un ai bor ai mynsiem hi ryngkat bad ka buid ka akor, wei ym lyndet ia U: Duwai ia U miet-sngi ban ioh jingsngeuthuh na U ban shai la ka mynsiem ban duh ka bieij, ka longpap longner; Khein ruh ba phah U Blei ha pyrthei ia phi ia kaba bha, ym ia kaba phin snieu hynrei ba phin ioh leit khuid sha U.

To long ki rieu-tip-Blei.
Ba yn dup shem ba bha lawei.

VIII. KA JINGSNENG-KHA-KURIM KI TYMMEM HAPOH KA NIAM TIP-BLEI TIP-BRIEU KI KHASI.

1. Sngeu kein, kynrad, ngan iathuhkhana ia ka tien-hok tien-sneng uba rim.

2. Buh shisha U Blei U Trai Kynrad ban long i kha i kurim ban ioh la ka khmat kylliang ha pyrthei, hynrei, ym da ka pap ka lamler, Em ! da ka hok ka sot ka ban sahnam sahkyrteng babha junom junom pateng pakit:

3. Ia ka rong ka mangkarong shi sngi ki rieu hok barim kim ju peit; kan phuh makna katno katno ruh shi khmat, ar khmat, ia kata ki khein khyndeou thala.

4. Kaei kaei ka ban biang ban donburom sah-burom shi hajar ki sngi, kum ia kata ki barim ki khmih ki thiah-peit, bad, ki ju ong ruh ia kata, "kata te ka hok:"

5. Kumta phi sngau kein:—

Shi kha shi kurim wat ju ia khñium ia khñiam.

Ia shong ia sah suk nud suk-mynsiem ban lait ka ud ka iam.

6. Ia trei ktah ryngkat kawei, wat ju ia than
ia leh-sa,
Ia kamai kajih ryngkat kawei wat ju ia
bret-sa.
7. Ia ka kti ka kjat wat ju pynshongthait,
ban soi ka rta,
Ma lade ruh ioh ka sngaubha lait ka ud
ni-ni na-na.
8. Haba ai U Blei ba ioh ba kot, kysheu
kyndiap biang biang,
Wat ju leh sa-huh, leh-lut-phut, ba ym ia
biang :
9. Phi ki rangbah pat haba ai ei-ei sha la ing
kur,
Wat ju ai siar ai buhrieh, wat ju leh ba khur,
10. Ba long siar long kdiap shi kha shi man,
Shisien ka sngi ba mih pynban da ka jot
kha jot man.
11. Ai kein sha la ing-kur, ka ing wan mih
brieu ba da seng da pun,
Hynrei da ia kylli da ia kohnguh shi tnga
shi khun :
12. Wa ju ia kmen ia ka iohei ne ka umsyep
kiwei,

Ba long byrsieh ia la ka ing la ka jingtrøi shongblei.

13. Ka tyngka ia khalai, ka tyngka thangiap ne nongsam,
Ym ju bit wan khleh ha la u synñiang u bynhei, ki shu pynlut madan;
14. Ka tyngka bam-bor bamsap, ka tyngka bam kaid bam kuna,
Ka tyngka ioh lute ne ka mal ka mata ioh lute na thma,
15. Ka tyngka khai martuh, ka tyngka iohei, ai-ei na lum na bar,
Kum ia kitei ki tyngka baroh ki khein tyngka pap phar:
16. Bad kim ju bit wan khleh ia ki ha la u synñiang hok:
Ki khein ba snieu la ka ing bad la ka kamai hok:
17. Ka tyngka tuh, ka mal tuh, ka tyngka bam-tuh, ka tyngka shohnoh shohtuh,
Kata lei-lei te kaba da sang da pap, kaba dait ia la ka long brieu hi ruh:
18. Kynmau wat ju leit pynbih da kum kitei ki tyngka,
Ia la khun la ksiew ne pyrsa para.

19. Phi ki kynthei ruh ka juh hi wat ju leh siar
 —ia-ai ne ia shim siar,
 Wat ju leh klop, wat ju wan lam kamai
 pap ha ing ne ha shakiar,
 Kum da kaba tuh ba leh lamler ne ba leh
 pap leh 'tep ei ei,
 Wat wan lam, ban bha la ka ing, ban bha
 la ka long jait ba buh U Blei:
20. Shynrang, kynthei! Hei ka klim ka ngat,
 Ka klim ka kyrtep ka bym ju bha ju sah
 jait,
 Hajar ki sngi; bad ka long kaba ioh pap
 halor lade:
21. Khmih kein ! kynrad ! katne ba ialong
 iaman byllai,
 Ia-iar ia-pait ha la i kur katne byrhai,
 Long naei? Ym shym la long kein na ka
 pap!
- La long shisha kein na la kawei kawei ka
 laubei ba hok ba sab,
 Bad na la uwei uwei u thaulang babha,
 Ia uba ka laubei kam shym pynjyrsieh
 satia,
 Ha la kpoh ka long-ing nalar la uwei u kha.
22. Kumta kein, mei kynthei baroh, mynwei
 mynar,

Wei la iap la u wei u tnga-hok tnga nyng-
kong uwei,
Kim ju khmih shuh shawei shaar.

23. Wat lada iap tnga khlem khun hi ruh,
Ki kynthai ki ju kein noh hi, ki ong de ruh,
“Bym thau hi la ka long-ing ne longbrieu,
“Yn lah leh aiu ma ngi ki bynrrieu.”
24. “Wat da ioh khun ioh ksieu pat nawei hi
ruh,
“Lashai la shisngi,” ki ong, “kam don hok
hi shuh.”
“Ia kaba kan dkut pat ka longing long-
bteng hadien katto katne phang,
“Kam ju pep shuh wei la dei da ka long-ing
jyrsieh-thaulang.”
25. “Lah kaba shu shong noh,” ki ong kita ki
’thai hok,
“Iaid ei la ka hok, khmih sumar la ki khun-
ruit khun-jien, khun meinah meisan, shu
ka juh hi, ioh hok ei, poi-hok poi-blei ei
haba tam.”
26. Haba la ioh khun kynthai-shynrang lei lei,
Kata ki kynthai kim ju peit shuh ei ei,
Tang ka khmat ruh ia ki rangbah brieu,

27. Ki la shong palei thiah palei tip-Blei tip brieu,
Wei la iap la u tnga-hok uwei uba la buh brieu.

28. Ki ju ong ruh. "La lah ioh la ka mat-kylliang ;
"Katto kein ka hok mih-brieu ka la lah biang,
"Ym dei shuh ban jam palat ia ka hukum,
"Ioh snieu kylla kine ne kane ka khun;

29. "Lashai lon^g jot artad bad la ka longing,
"Tad pal^{it}, bad, ioh-pap lade kum ka nongpynjo[\]-ing."

30. Kumta ki rangbah ruh ki rieu tip-hok-tip-sot ki kiar don burom ia, ne na, ki kynthei iap-tnga iohleit long lade ki' nongpynjot-ing ia ka jong ki kha ki man, kum u brieu u bam don jait la ka met.

31. Ki rangbah ki dei ruh de ba yn num iaid auria auman bad ki khynrau sotti-bad, ioh ioh-pap kum ki nongpyniap-ing jong la ki kha ki man—ka kam kaba sang, kaba ioh-pap halor lade bad halor la ka jait ka kynja la jong.

32. Ki kynthei tip-hok ruh ki tieng ban khot shongkha, ne ban ia-poi-kha-poi-kurim bad u

rangbah uba ju ieh-noh tnga eh, ioh jysieh ei tang ka long-ing ban haba u shu phet noh tang khyndiat snem.

33. Kumta hi de ia ki kynthei kiba la iap-tnga ne la ia ieh-noh-tnga-teng (ki thei-iap-sau ba ki sin haba i ba ki dang khmih shuh shawei shaar) kim ju ia pyn-kyntieu biang ne pynialamdoh shuh ne pynia-suit ia-shor biang ba sang. Naba ym don hukum ban *lah pynsgeu pynsngap ar-thaulang* ha khmat U Blei hapoh kawei ka long-ing.

34. Ki khein ka kam klim-'tep hi de ia ka jingiapoikha pat ynda la lah iap la u wei u tnga nyngkong. Ki da shim jingsang hi pat ki kur na ki nong-ia-poi-kha ban pynkhuid ia u ne ia ka nongshah-tep na ka jingkyrtep. Hynrei ki nong-ioh-kha pat hadien kim lah lait hok na ka pap-klim pap-'tep bad ym don jingkfia hi ruh na ka bynta kata ka kam klim, naba ym lah ai dkhot-lamler ha khmat U Blei.

35. Ia kum kine ki brieu kiba shu iapoi-kha hi khlem lah pynlong iasuit iashor shuh kat ka niam, ne, ia ki samla hok kiba shu iapoi hi khlem da iasuit iashor, kata ki khein kiba shu iathau runar hi ne ki nongryngkang-hukum.

36. Ka "runar" ne ka "thala-thalein" te ki khein ia kaba shu ioh tnga ruma da kaba shu ia

iehnoh san shyieng ruma ne ba shu bam-ngem bam-sap. Ka iehnoh “san shyieng” kam dei niam ei ei, ka dei tang ka sakhi ba yn num lah ia dawa tnga, namar ba kam lah pyndam ia ka sang ne ia ka klim tep—thaulang.

37. Ka kam kha-kurim ka dei khnang na ka bynta ban longbrieu long jait ban don-burom sah-burom ha khmat u brieu U Blei pateng, la pateng, kam dei ei ei satia ka kam biria ne ka kam kamai spah kamai pheu.

38. Na kata, wei ym beit ym biang ne dkut noh ka jingiapoikha nyngkong, hadien kim ju leh shuh. ioh hiar ka raibi-jot ha la ka ing.

39. Kynmau kein, ba ka long brieu long jait, longspah longhajar, ka long ka jingsambynta buhbynta hi U Blei, ka bym shym lah thau da ngi ki brieu. Kumta ym ju bit da pan ne da phan ei-ei haphang kine, ba ym ju poi-hok,—nangsnieu pynban da ki leh jingbrieu.

40. Ia ki kam bymman ki kam buh phan, ki kam leh lamler, ki kam thau sang, ki kam bym shong-hok shongblei, ki ju ong kiba rim ba “shi phang sngi te ki ju meh ju klang, ne ju khielapeh, hynrei hajar ki sngi kim ju lah kyrshan.” Haba ka meh kai sha ka longspah ka theu ban pynjot sha ka longbrieu. Haba ka meh sha ka longbrieu

ka theu ban pynlip ia ka longspah. Ka bam sa-khwar kumto keia baroh baroh arliang bad ka nangpynphalang shawei.

41. Ym ju lah buhrieh ia ka pap; to leh-tuh, to leh-stad, to leh-rieh katno katno ruh, shi sien ka sngi ka shu pau hi, ym ju lah buhrieh ia ka na ka pyrthei ne na U Blei.

42. Tang ka hok kein kaba ym ju lip, wat haba la i doi-doi katno ruh, ka ju meh ju rhem hi pat da ka jingkyrkhu U Blei.

43. Sngeu kein, wat ju ia mliem pynrem ne pynksan ia ka hok ne ka pap na ki jingjia hangne ha la ka khmat, naba phim tip ne ym don ba tip ia ka jingbishar U Blei kaba don, ba bat hi tang ha U man la ka khyllipmat ia man la u brieu.

44. Iaid beit, iaid hok, dem la ka jingtrei, myn-toi la ka hok, u tip hi U Blei, u Nongsambynta-buhbynta, ba un ainong aiu un pynduh nong aiu ia phi. Kaba leh U Blei kaba bha suda. Haba shem duk shem shitom eh ruh, hun hi ban nang khuid teng ei ka pap; haba shem suk shem sngeu-bha eh ruh wat kmen tohroh, ioh klet hok klet Blei noh, kylla khongpong pat khlem tip.

45. Wat ju leh klet kein ia ka hok-ka-sot, wat ju buh-pun ia ka kam babha, ba ym iai dei. Tad

leh klet la btuit, tad buh-pun la pute. tip lano pat ban lah kyrsei da kawei! Wat ju pynshongthait la ka jingmut shaphang ka hok ka sot, pynkloi ruh ban pyndep la ki kam babha, kam sahsot, kam sahyrto, ban dup poiblei lawei.

46. Duwai dem diap ia U Blei ha lade ba un ai ka bor ka mynsiem, ka buid ka akor, ka lad ka lynti ban lah kyrshan haduh bakut ha la hok ban sah-burom ha pyrthei bad leit poi sha "ing-U-Blei" lawei ha ka suk-mynsiem.

47. Haba shem shitom nang pynkhrau ei la ka pyrkhat pyrdain shaphang ka hok ka sot bad ia U Blei, ban shai la ka mynsiem ban phet ka bieij ka longpap na la ka longrynñieng longrta, ban stad-hok ban ioh suk ka mynsiem naduh nangne shaduh lawei.

**Shu iaid hok thiap la ka kam tip-Blei tip-brieu.
Yn tang poi-blei, syrtok la ka wan long brieu.**

IX. KA JINGSNENG-SHNONG JINGSNENG- THAU UBARIM HAPOH KA NIAM TIP-BLEI TIP-BRIEU.

---

1. Ko para ba-shongryngkat ba-sahryngkat
kawei,
Ko parakher paramer ba dang kawei,
Kawei ka umtong ka umdih baroh shi
pyrthei;
Uwei u Nongthau Uwei u Nongbuh, ar te,
kynrad, ym ju don.
Uwei u kur, uwei u kha, kawei ka sot ka-
wei ka hok, ar te kaba ym don.
2. Kynmau kein, kynrad, phin ia im iabha
kawei,
Ka thau-ar thau-jot kaba ym don hukum
nاده mynwei:
Ia shong palei ia sah palei pyllun ho, kyn-
rad, kawei:
3. Ka thau-ar ka thau jait ia brieu ia Blei ka
bym donsot, bymdei,
Ka buh kyndiah, buh kyndon parabrieu
ruh kaba ym shongblei.
Ka thau-ar thaujait wat ia ka ktien ka
thylliej ruh dei ka pait longjot longpei:

4. Ka thaushong ka thausah, u tnum u tyndai,
te uba dei ban nang-iar-nangpait man la
ka sngi,
Ym ju dei hi kein, kynrad, ban shu shong
lymbrum thiah lymbrum kum ka blang
ka masi:
5. Iarap kein ka bor ka sor markylliang, ia
khmih ia it lem mynmiet mynsngi,
Poi ka kam ka duk, poi ka shitom ka
lanot ka jongno jongno wat ia thansi.
6. Iabeh iatur ha ka iap ka sap ia baduk ba
rangli,
Wat ju ap kin da wan wer wan pain hi ki
bapli.
7. Ia ka ja ka doh ka khawai ka dawai te
shisha,
Ban leit ialur hi khlem da don ba wer ba
kyrha,
Kata te kaba rain ba rem, jah burom khlem
burom da shisha.
8. Ia ka nongkylliang—kylliang sngi kylliang
ia,
Kylliang sbai kylliang bdi, kylliang ei-ei
fiiuma.
Wat ju klet, wat ju marmlien ban leh klet.

Leit pyndep, leit pynkhuid kylliang da ka
ia ka sngi,

Da ka bor ka sor katba dei, da u sbai u
bdi hi,

Wat ju pynsahram halor la ka met.

9. Ka nongkylliang jong u kur ne jong u kha
ne jong u-ei u-ei ruh kajuh hi,
Ym ju bit ia ka kylliang ban num pyn-
khuid ba ha la ka met ka wan shong shuti.
10. Hci! kiba don kiba kot! Haba phi iashan
ka kylliang ka palat ban shanbor,
la kiba duk ba duh jingtrei jingktah, ym ju
shonghok ban da shim da ka sut ka lor.
11. Kiba ioh kylliang palat kum kata ruh kim
ju bit leh khlem akor khlem burom,
Ki dei, katba ym pat lah pynphai ia ka
kylliang, teng teng ban rap ka bor ban sah
burom.
12. Wat ju iaid khlem rain, wat ju ia leh khlem
rain ha shnong ha thau;
Wat ju ia thad burom wat ju ia maisih
krensih ha ing ne habar, tymmen khynrau:
13. Ka tiensih ka tiensang ia la khun la ksiu hi,
Ne ia la ki kha ia la ki man kajuh hi,
Ka long kaba pynjah-burom ia la ka long
brieu lade hi:

14. Haba lait ba let mano mano pynjam da ka-
ia sneng ia krau,
Ban ia bha akor lang baroh kynthei, khyn-
nah, samla khynrau.
15. Haba pynsneng pynkrau mano mano ia la
khun la pyrsa,
Wat ki da kham mai ruh, wat ju sngausih
sngelyng-a:
Nangsngaubha, nangsngেungh pakai ia U
Blei ba u dang khmih,
Ba don ba pynsneng pynkhmih ia la ka ing
ka sem khlem isih:
16. Tip-thuh tipdai! ba ym kor tang u brieu
uba da lah da iai ka bam ka dih,
Hynrei kham kordor u brieu uba lah ba iai
ha ka sneng ka krau babha habar ne harieh.
17. Na kata kein, wat ju leit pankwah ia ka
jinglong ki mrad bhur,
Kiba tip ban ñieukor tang ia uba lah ai ka
ja ka jhur.
La u shoh u kynjaṭ katno katno ki mrad
ki shu shah shu thiah bad ka shah jem
kyniur,
Hynrei ia u bym lah ei-ei, tang u shu kyn-
teid ruh ki peit pyllieñ haban dait ban tur:

18. Kumta, phi kum ki brieu, haba don lem
 ba ia pynsnong pynkrau,
 Wat ju sngausih sngueukynsha ha shnong
 ha thau;
 Wat ia peitsa wat ia iehnohsa ia ka ban
 iabha ban ia ieubih lang,
 Ia pynmai pynsneng lem kat uba nang lap,
 kat haba lap, ban bha ban bit lang.
19. Haba ia leit ka dieng ka um, ka hat ka iew
 ruh,
 Ia leit lang iarap lang, ia wan lang rup;
 Wat ju ia iehnoh lynti syngkien marwei
 marwei,
 Wat ju mut khlain ne leh iau ban iaaid hi
 marwei;
 Ym iaibiang ruh, ka met brieu ka mut
 brieu jongno-jongno,
 Tip poi da ka jingthut jingmong kumno-
 kumno,
 Poi da ka suhkpoh-suhsnier kumno kumno,
 Ei ban ia khmih kein, mo?
20. Ha shnong ha thau, haba iaaid ba ieng ne
 haei-haei, ialum ialang,
 Ia pynshai ka buij ka akor, ia sneng ia pyni
 ia ka ban iabha lang.
 Wat ju ia rem satia, kaba dei ia bat, ka
 bym dei ia bret.

Kata te kan nangiar ka jingshemphang
kan nang kieu artet.

21. Kane kaba shisha: Ym ju don uba lah stad
lut,

Ym ju sot ban don uba lah tip lut ne
sng euthuh lut,

Ha phang ka hok ka sot, ka jingbha
jingdei.

Ha phang ka jingsng euthuh ne jingtip brieu
tip Blei.

- (b) - Kaei kaei ka bym don ha uwei ka don ha
uwei pat,

Kaei kaei kaba don ha uwei kam don ha
uwei uwei pat,

Da kaba iai ialum ialang iakren ia pyni
lang,

Isynei U Blei, da ka jingiapyndap balang,
shu ia sng ewthuh lang.

- (c) Ka jingklet ruh ka jong u brieu kaba bun
wat ia kaba la ju tip eh ruh,

Haba ia kren ia pyni pynshai ha balang te
ka wan im biang pat ha juh.

22. Na kata baroh, iai ia kynsheu lang iai ia
sng euthuh lang,

Wat ju said-lah, wat ju kwah pynlah,
kohnguh ha kaba sng eudei lang,

Kum u brieu, thau U Blei, uba suk ba
 sngaubha tang haba ia don lang,
 Iai ia kynsheu iai ialang, kein khnang
 khnang.

23. Kumta kein de, wat ju ia phoi ia pyrsad
 wat ju ia sngueheh ne snguekhraw shi kur
 shi kha,

Wat ju wad dong wad nia khlem hok, ia
 let ia lait klet markylliang, kum shi para.

Ban beit ban jlih ka shong ka sah pyrthei,
 Ban khrau ka pyrkhat pyrdain ha ka tip-
 brieu tip-Blei.

24. Ong la skhem ka iaide ka ieng ha la ka
 niam tip-brieu tip-Blei bha jriang,
 Kata te ka jingwanmih-brieu ha pyrthei
 kam peh shuh—ka la biang:

25. Da ka jingshemphang tip-Blei tip-brieu ka
 jingstad Ba-halor-tam-eh ha ka long brieu,
 Phin lait na ki kam thau-ar thau-jait, thau-
 jot thaupei, longjot longpei baroh kiba
 snieu,

Yn num long shuh ruh ka thau-ar ia brieu
 ia Blei, ia kur ia kha ia ing ia sem,

Ia ka kren ka khana, ia ka shnong ia ka
 thau, ne iaei iaei, kan sahhok sahsot baroh
 tyrsem,

26. Bad, da kumta, kan duh ka lai pheu pap
 ka meng ka sarong, ka rakot ka lalot, ka
 kwah thala thalein;
 Kan mih sa ka kamai tang ia ka hok ha
 kano kano baroh ka jingtrei ne jingkren,
 Jingmut, jingktan, jingpyrkhat jingpuson,
 jingsain jingtiah ne ha kaei kaei,
 Kum kata, kan mih ka ban dup ioh leit
 lam ryngkat sha ing U Blei:
27. Ka pyrtnei khmih kein kaba ym iai dei.
 Haba don ka jingiatam ia palat ei,
 Kaba kim ia lah pynsuk pynjem shuh
 paratrai;
 Ioh poi ei la shai da ka pait kur pait kha,
 Ioh long da ka iabor iasor hi da lade lade,
 Sngeu kein phi u tymmen u san, u shnong
 u thau de,
 Wat ju ia iehsa, ialum ialang, leit ia pyn-
 jem pyntuid, ia kynshi ia kynak ia ka lait,
 Ban suk ka thiah ka shong jong ka shnong
 ka thau haba biang tyrshait.
28. Ka bishar ka pynshong pynap wei brieu
 wei brieu,
 Ka leh wei met, ka pynkut hi tang ha lade
 wei brieu,
 Ia kano kano ka kam ka duk la jong ne
 jong ki brieu,

Kaba ym ju don hok don sot, ong ki tymmen brieu;

Namarkata, wat ju leh kum kata kein phi baroh;

Wat la i jong i jingri jingdup ki tymmen baroh;

Haba kin die duh noh, ki ju da ia kylli ha ing ban ia kohnguh,

Haba leit dei ba ym don brieu eh ha ing tang iwei ruh,

Kum ha kata ka por da ki mau byrsiew ruh ki pynkohnguh:

29. Kumta kein phi wat ju leh-heh wei brieu wei brieu, da ia kylli ia kohnguh lem.

Ia kaba ym don ba ia kohnguh lem, kum ia kata wat ju leh satia, wat rem.

30. Ieij ia la ka pyrthei sngi wat ju khein duh, wat ju pankwah ia kaba snieu:

Iaid ieng, trei ktah, leh ei-ei da ka jingtheu ban bha ban poi hok, ym ban snieu.

31. Ia shong ryngkat ia sah ryngkat shisha kawei ka shnong kawei ka thau.

Kum ban ia bit ia bha lang, ia koit ia nang lang, leh kumta; wat ju leh khrau,

Ba long mrad ka jingmut ym donhok ia u brieu uba ia kiwei um sohkhau.

32. La ka thau-shong thau-sah pynkhuid, thang
 ka fiut ka fier, ka jakhlia jakhlaid kat
 kaba pynsnieu ei,
 La ka met ruh ka juh hi, pynkhuid ban
 num bih tngit, bih ieukhong, bih pang ia
 lade bad ia kiwei.
 Ban dih im khuid synglar,
 Ban sting ka met dar dar.
 Wat ju ia korbar ia ka nguid,
 Ba long-ksuid, kylla jlaunguid.
 Long kiba khuid naduh ka met haduh ka
 mynsiem, kata te phin poi-Blei.
33. Ba yn num dei ka jingkhuid ka met kaba
 don kam shisha eh,
 Ban lei ka kmie ka pynsum ia ngi lai sien
 shi sngi yn dang 'lung eh?
34. Ym ju don ksuid: Long ksuid ka nguid
 ka ja-khlia, long ksuid ka kam thau-ar
 thaujait la jong,
 Long ksuid ka ngeit phuhsnieu, long ksuid
 ka mut ka khan rngai, ka pykhat bareie
 la jong,
 Long ksuid ka mut ramia ka leh ramia,
 long ksuid tynrai eh ka jingbieij la ka jong,
 Uta u ksuid "Bieij lade" na bym tip-brieu
 tip-Blei, dei u 'Suid-tan-bah jong la ka met
 bad ka mynsiem la jong.

35. U 'Suid-tan-bah (ne ka jingmut bieij) dei
u khun jong ngi,
Ia uba ngi pynshad man la ka sngi hapoh
ngi,
Phi tad ym troh ri shuh ia u hapoh lade
hi; ai jaka de ia U Blei ba un shong hapoh
mysiem;
Kata phin im phin koit bad met bad myn-
siem; phin lait na ka ngeid-bieij ngeid-them
bad phin shem ka suk mynsiem.
36. Kane ka long ka jingshisha; Ba ym don
ricublei,
Ba ym don 'lei-rit, ym don 'lei-brieu ne
'lei ei-ei;
Don ruh naduh mynno mynno tang, wei,
ka kynja met; ar, ka kynjamynsiem; lai,
uwe U Blei.
Baroh ki' ksuid ki khrei, ki puri, ki 'lei-rit,
lei-ria, ki 'suidtan, ki reiublei rieu khuid, ki
bym don,
Ki dei tang ki jingthau ka jingbieij bad
ka jinglalot ioh bam-shong-sngi ki brieu—
ba shu thau mon.
37. Wat ju tyndep lade da kine baroh ki jing
mutngieu—
Ia ki ksuid, ia ki kren-blei, ia ki kren-ar-
khmat ne kren puh-snieu;

Ba la ka met nang her syrngieu lthot shi lthot.

Ka jingmut ruh nang dum ei na kaba don-hok donsot.

38. Ki rieu-hok, ki rieu-tip-sot, kiba la sngue-thuh la ka long-brieu man-brieu ki rieu-tymmen shisha ki ju ong kumne:

(1) "Ia ka phuhsnieu phub kynsha leit ia-thuhkhana sha kharai jingeit; wat ju iathuhkhana ha ing ne ha ki brieu ba nang *phuh* preit shiphreit. Ym ju bit khein lait khein dei ia ka kynsha."

(2) "Ia ka kam kren-blei, kren arkhmat kren thaujat, kren thauar, ia ka kam leh rieublei, kren rieublei kren bareie, kren rngai—Tep da i dpei; wat ju aili satia ba ka sa wan tyndep noh ia ka jingshai ka jingmut ka jingshemphang shaphang ka hok ka sot bad shaphang la U Trai Kynrad U Blei, uba nang ai ka bor ka mynsiem ban khrau ka kamai ia ka hok hapteng la u parakur parakha shi pyrthei."

(3) "Haba poi duk poi shitom kum kaei kaei wat ju kynnoh ha U Blei, naba U Blei um dei kum uta u ban leh pynshitom pynjinjar ia u brieu. Baroh ki jingjia ki jingshem jong ngi ki brieu ki dei ki bainongieij jong ki kam jong ngi hi ki brieu."

“Ki tymmen ki ju ong ia kano kano ka jingwan ioh jong ngi ki brieu hangne ha pyrthei ‘Ba la wan ia pan hi la ka hukum.’ [Tharai ba don uba wan kha dkoh kti dkoh kjat; kum ha kata, ka lah ban long ba uto u brieu u la long shisien u nongtuh ne u brieu uba kham don bor, hynrei uba shait shoh brieu ne lehthan ia kiwei da la ki kti ki kjat. Kumta, ha ka ban ai saja u la mon hi noh da ka ban shu shain noh ia ki kti ki kjat jong u ba un num nang lah shuh ban leit tuh ne leit shoh brieu, naba da lade um lah synshar ia la ka mynsiem runar. Kum ha kata ka rukom baroh ki jingjia ha pyrthei ki la wan jia shitom, ym da ka mon hi, ka mon runar, U Blei. Em! U Blei um dei u runar, U Blei u long uba hok bad babha bad ba mon ban iohi ia ka jingbha jong ngi ki brieu. Um ju don ka shah shiliang ne shah shiphiah iano iano. Baroh, na kata, ki jingjia ha pyrthei dei ki jingleh jong ngi ki brieu, ‘Ba ngi da la pankwah hi da la ki kam.’ Bad, namar kata, ki tymmen ki la ong da ka ktien kaba hok bad ba dei ‘Ba la ia pan hi la ka hukum;’ kim ju kynnoh pap ha U Blei ia kano kano kaba wan jia jingsnieu] Kumta hi ki jingjia jot baroh ha ka pyrthei baroh kawei—dei ki bainong babha ia ki kam jong ngi ki brieu.”

39. Pynkhuid naduh ka met haduh ka mynsiem;

40. Pynkhuid naduh bar haduh pohing;
 Pyndem la ka mon haramjad, ka mon hi,
 Hapoh ka jingsynshar ka jingsngeuthuh
 bad ka nia-hok.
 Wat ju ai lad ia ka mon, wat ju aili,
 Kata te phin iasuk hangne bad lawei phin
 ioh hok.
41. Haba thngan pynkdang da ka ja bad ka
 jingtah;
 Haba pang pynkoit da ka dawai bad ka
 duwai;
42. Haba thngan ka mynsiem pynkdang da ki
 pyrkhat shong blei;
 Haba pang ka mynsiem pynhun da ka tip-
 Blei.
43. Niad ia ki laipheu jait longpap longbiej,
 longsnieu longjot—
 Ki mut phuhsnieu, ki mut rngai, ki tyndep-
 bieij,
 Ki ieij bieij, ki itynnad bieij, ki sngaubha
 bieij,
 Ki kmen bieij, ki kwah bieij, ki ikwah
 bieij,
 Ki thaba bieij, ki sarong bieij, ki rakot
 bieij,—
 Baroh katba don ki jingbieij,

44   Ñiad ia ki da ka jing tip-Blei tip-brieu ba
hok ba sot.

45. Kata te phin shong phngain, phin shong
skhem jingmut ha ka pyrtnei, phin nang kamai ia
ka hok, phin duh ka tieng-biej. ka khaueit biej
ia brieu ia mrad, ne ia jingiap hi ruh, yn ieij ia
phi sa tang ha Hok ka Sot pyllun ka ban lam
lynti ia phi sha ing U Blei.

Long baroh ki khun tip-brieu tip-Blei bym shym
wan ei,

Ban eh rngiew eh rwiang naduh nangne haduh
lawei.

X. KA JINGHIKAI KI TYMMEN HAPOH KA NIAM-TIP-BLEI-TIP-BRIEU KI KHASI.

Ko kur ko kha—Kynthei Shynrang,

1. Sngeu kein, kynrad baroh, wan ia mih brieu ha pyrthei lyngkhuit, la ka jong ei-ei ruh ngim don, hynrei U Trai Kynrad Uba stad Uba ieij, Uba sbun, Uba isynei, U la khreh lupa ia ngi kiei kiei baroh katba don kam laduh na ka por dang lung haduh ka por ban da leit na kane ka pyrthei. Yn lah fieutang tang ia kaei ! Naduh ka sap ia ka mynsiem haduh i fluit i kynbat ia ka met.

2. Kumta kynmau da nguh ia U Blei ha kiei kiei baroh ha la ka mynsiem nyngkong nyngkong eh.

3. Phi kyndit thiah, shuwa ban ieng noh na ka jingthiah da duwai da nguh arti ia U Blei lai sien sa ieng sa iaid.

4. Phin sa bam ia ka ja, da kren shuwa ha la ka mynsiem, shim shi sohkhau ar sohkhau na ka pliàng-bam-ja, nguh de, sa buh ia ita i sohkhau harud. Lada phi bam phi dih ei-ei ruh leh, kumjuh.

5. Haba phin sa sdang ia kano kano ka jing-trei da nguh ia U Blei.

6. Phin sa mih na ing ban leit jingleit ruh, da nguh ia U Blei.

7. Haba shong duwai-puson ia U Blei wat ju leh haba don lang bad ki brieu. Haba ki wan poi ki brieu, iehnoh, bad ia kren noh bad ki. Haba phi da sgeu don kam leh pat ia kata, to sa leh pat ynda la lah ia bidai bad ki ruh bit, kam ju pher.

8. Ha ban sa buh ia u symbai haba thung ba tep ruh da nguh ia U Blei.

9. Haba shem sgeubha ruh iathuh ia la U Trai Kynrad ha la poh lade bad sgeunguh ia U.

10. Haba shem sgeusih ruh iathuh hi ha la U kumjuh.

11. Haba poiduk poipap ruh, wat khuslai, duwai ha U hi, nguh ia U hi, ba kan wan poi pat da kaba bha.

12. Haba poi ka pang ka jhia la ka jong ne ka jong-no jong-no duwai ha U Blei ha la poh lade. U Blei uba don hi ha lade, Uba thau bad ba bat hi da lade miet-sngi ia ka met bad ka

mynsiem ban sah im, ba un shna un pynbiang hi
ma U baroh kat ka jingibit jingidei ka jong U.

13. Para brieu pat ia “khublei” ia “donbok”.
ia “kit-bok” lem, kum ki ’rieu babha kiba sngtu-
bha ban iabha iabit lang u parakur parakha
baroh. Haba kynnoh ia kitei ki ktien ki da
kren ha la poh mynsiem ia U Blei de.

14. Haba “khublei” wat ju dem la ka khlieh,
shu rah la ka kti kamon sha jan la ka khlieh,
pynphai da ka sla-’ti, shaphang u brieu, wat ju
pynphai da ka dien sla-’ti, ba long kumba takor
noh.

“Khublei ar’ti” te dei kaba kyrkhu ba ki da
buh baroh ar ki sla-’ti halor ka khlieh u brieu.

15. Haban leh ia kano kano baroh sdang da
kaba dei, kaba donhok ba donsot, kata te kan
poiblei.

16. Hynrei wei la lait ka sdang ym ju lah wai
hok shuh, la bun da ka duh ei.

17. Ka kam ei-ei baroh ruh ka ju jia ba
kumba sdang kumta ka ju kut de.

18. Kum uei ma u lok ba phi ialang kum u
hi phin long.

19. Kum kaei ma ka niam ba phi bat kum uta u brieu phin long—"snieu" ne "bha".

20. Kumta, kiar na kaei kaei baroh—niam ne 'lei thaujait wei kiba snieu, ia lok tang bad ka ba-bha. Phin jinda bha.

21. Haba la kum hap ha kaei kaei kaba snieu, sha kaba bha kyllajingmut bran bran kat bam pat shongkuda ka jinglong bieij, wat rem wat rain: kata te phin long pynban uba kham bha wat ia uba ym pat ju tip leit ialang ba snieu ruh.

22. Uba tip ia U Blei, uba iai khmih-thuh ia ki jingtrei U Blei u ju long u brieu uba pasiang ka jingmut uba sbur mynsiem haduh ka kam; u suk ka mynsiem wat haba poi slap poi lyer ka pyrthei-sngi la jong jongu katno katno ruh. Ha kaba kut u poi Blei:

23. Kumta kein:

"Thep mynsiem tylli ha U Blei Uwei,
Ialok ruh tang bad la ka Hok kawei.
Bat skhem tyndin tang ia ka Sot kawei;
Nalor ki, baroh kiba lehnoh-ei,
Da kiwei, shu iap ei, ym lah poi-Blei."

To long ki khum tip-brieu tip-Blei.
Ban dup poi beit sha Ing U Blei,
Ong la letlad na ka jong u Longshua,
Sa ban poi sha khyndai pateng niamra.

**XI. KI DUWAI-DUPAT KYRPAD-KYRPON,
KI TYMMEN HA ING NE HABAR HAPOH
KA NIAM TIP-BLEI TIP-BRIEU KI KHASI.**

**“A Blei, Najrong Natbian, Nongthau Nongbuh,
Nongsei-rynñieng Nongsei-rta,
Trai Kynrad, Nongsam-bynta,
Nongbuh-bynta, A Blei Shi-hajar-Nguh!
“Ai kein, kynrad, A! ka bor ka mynsiem,
Ka buij ka akor, ka lad ka lynti,
“Ban im ban koit da ba biang, met mynsiem,
Ban khrau ka pyrkhath shi beit-shi-lynti,
Ban nang tip ka iaid ka ieng hok da ba biang,
Ban duh ka longbieij longrain ka mangkariang.
“Kat ka hok, Kynrad, yn nangiar ka buij ka akor,
Ryngkat ka sngau-thuh ka shemphang, shembuij
shembor.”
Baroh lang “Kynrad shihajar-Nguh.”**

**“A Blei Trai Kynrad, Nongsam-bynta-Nongbuh-
bynta!
“Kumba la ieij la isynei hi mame Kynrad,
Ba long la ka ing ka sem u tnum u tyndai,
Ki khun ki ksieu, khunlung khunjien shi katne,
Kynrad,
Ym shym da ka buij ka bor ka jong nga tynrai,**

“Hynrei da ka sambynta buhbynta hi ka jong
me kein,

Ieij isynei hi, Kynrad, ba kin da long da man
brieu kein,

Kin da phuh da phieng, da nangtip la ka iaïd ka
ieng babha,

Ha ka lynti hok lynti sot shi rynñieng ha la ka
rta,

Baroh bad kynthei bad shynrang ban dup sah
burom kyrhai,

Ka longkur ka longkha, Trai Kynrad, shi byllien
shi byllai,

“Kynthei!—kin da kynthup kynbiang la ka long-
ing da ba biang,

Ban nym poi ha ka rain ka rem ka ban bam pyn-
duh 'mat kylliang,

Shynrang pat—kin da nang la ka sain ka tiaï jali
jaum—

La ka ing ka sem, la i kur i kha baroh pyllun,
Kin da bud baroh ia ka 'tiensnengkrau babha u
longshua,

Ka 'tien donhok donblei donsot naduh mynwei
haduh mynta.

Ban sahsot sahpyrto ha ka pyrthei ryngkat ha
khmat phi U Kynrad,

U Trai Nongthau, u Nongthung Nongsei kat
kane ka pyrthei—Uba stad,

Kynrad shi hajar nguh.”

**“A Trai Kynrad, Nongsei-rynñieng Nongsei-rta,
Nongthepmysiem !**

**Ba long da ka pang ka jhia shisha katne,
Ieij isynei hi kein Kynrad Mame.**

**Uba don Uba shong da lade hapoh met poh myn-
siem.**

**“Tang Mame hi kein naduh kpoh haduh pyrthei,
Uba lah uba iai ka sumar-sukher ei.**

**Don da ka lyngkhuh ka pakhuh kaba kum kano
kano,**

**Na ka um na ka lyer na ka shit na ka syang, da
kumno,**

Na ka bam na ka dih kaba kum kano,

Ym lah tip ma nga u bynrieu, dei nangno.

**Ym lah longmau longdieng shisha keiñ ka met-
brieu,**

**Tang ban koit ban khiah noh keiñ Kynrad u
bynrieu.**

**Ñiad weng hi Mame kein, Kynrad, naduh mynta,
Khem met khem phad, pynbeit hi Mame ia u
thied u jau:**

**“La bam la dih la sumar la sukher ma ngi, ki
bynrieu,**

**Katba ai buij ai akor hi Mame la u brieu u brieu,
Bym dei kaba shu thaunang thaustad ma nga hi
u bynrieu,**

**Ba kaba da hukum hi ka jong Me naduh ba man
brieu.**

Kajuh ka ja ka jhur hi me la buh;
 Ieij kien, Kynrad, ban thur kumba buh.
 “Haba da don hi ka let ka lait jong ngi u bynrieu,
 Haba da don hi da ka thau lade leh lade,
 Yn ong kumno, Kynrad, khrau noh da ka kyn-
 mau kyndit bynrieu,
 Naduh mynta ka miet ka sngi wei la ioh ka sneng
 ka krau,
 Ba yn num don shuh ka iaide bieij leh bieij ka
 ban poi mynsau.
 Map—sngewsynei—kein katba me idei i biang hi,
 Kynrad shi hajar Nguh.”

XI. KA JINGRWAI KI TYMMEN HAPOH KA NIAM TIP-BLEI TIP-BRIEU KI KHASI.

**Ko mynsiem jong nga, wau, pha khuslai aiu!
Ka pyrthei jongno, phan lah leit kit aiu?
Pha la wan lyngkhuit shisha, phan leit ruh lyng-
khuit,
Don aiu ha pyrthei ba pha kwah ia kyrshut.**

- 1. Pham tip du ba pham ju bam ei ei,
Pham tip du ba pham ju dih ei-ei?
Pha bam pha dih, dei tang ban maramot ia
la ka ing ba pha shong.
Pha kup pha sem ruh tang ban sop shisha ia
ka ing ba pha wan shong.**
- 2. Pha wan khnang ba yn bam la kawei.
Pha wan ruh ban kamai la kawei.
Pha bam pha kamai shisha da ba ia trei ia
ktah lang bad kiwei.
Pha shong pha sah ha Uwei bad Uba phan ia
shong ryngkat lawei.**
- 3. Tang pham iaiaid kamai kyllut iaiaid mrad,
Tang iaiaid synrap bad la u Kynrad;
Kata te phan long kamai kajih, ba phan ioh
bam shong-sngi hawei,**

Ha ing la u Kynrad Uwei, wei ym shym iap-
ngiah sha ka duh ei.

4. Wat pynrangbah ei ia la ka mon,
Haramjad, ioh kylla mau-pyllon,
Wei la kylla maupyllon, lashai lyoin shi lyoin
sha niamra.
Haei bneng haei khyndeui, ym lah ban tip
shuh lashai khra shi khra.
5. Kamai pynsbait ia ka Hok, kynrad,
Wat peit diang peit mon ioh lap letlad,
Kyrhai hangne, kyrhai hun suk bad ka hok
khlem babe ia ei-ei.
Haduh lashai ynda leit noh ruh kynjai hi
ha la ing U Blei.

